

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

ФАКУЛЬТЕТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОЛОГІЇ

ФОРМА НАВЧАННЯ: ЗАОЧНА

Кафедра іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЧИТАННІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ КРАЇНОЗНАВЧИХ ТЕКСТІВ

Виконала: магістрантка 2 курсу
спеціальності 014 Середня освіта (Англійська мова та
зарубіжна література)

Віта ЛІСОВСЬКА

(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

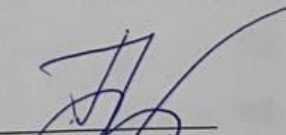
Науковий
керівник:

д.пед.н., професор
Євген ДОЛИНСЬКИЙ
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Рецензент:

к.пед.н., доцент
Людмила ГЛУШОК
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Хмельницький – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЧИТАННІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ КРАЇНОЗНАВЧИХ ТЕКСТІВ У СТАРШІЙ ШКОЛІ	7
1.1. Сутність лінгвосоціокультурної компетентності у науковій літературі.....	7
1.2. Особливості формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні з використанням автентичних країнознавчих текстів у старшій школі	14
1.3. Англomовне читання: види та методи роботи з автентичними матеріалами.....	25
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЧИТАННІ У СТАРШІЙ ШКОЛІ	34
2.1. Критерії відбору автентичних країнознавчих текстів для формування лінгвосоціокультурної компетентності	34
2.2. Підсистема вправ для формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні автентичних країнознавчих текстів у старшій школі.....	45
2.3. Оцінка результатів формування лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників в процесі читання автентичних країнознавчих текстів англійською мовою у старшій школі	58
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування лінгвосоціокультурної компетентності є важливою складовою сучасної мовної освіти, що відповідає вимогам глобалізованого суспільства. Вміння орієнтуватися в культурному контексті іншої країни, розуміти та інтерпретувати текстові матеріали, створені носіями мови, сприяє глибшому засвоєнню іноземної мови і розвитку міжкультурної комунікації.

У сучасному світі міжнародні контакти стають все більш інтенсивними, а глобалізація проникає у всі сфери життя, від бізнесу до освіти, від науки до мистецтва. У цих умовах молодь повинна бути підготовлена до ефективної міжкультурної взаємодії, що є запорукою успішного особистісного та професійного розвитку. Лінгвосоціокультурна компетентність грає ключову роль у цьому процесі, оскільки вона забезпечує глибоке розуміння культурних відмінностей і сприяє ефективній комунікації та співпраці на міжнародному рівні.

Використання автентичних країнознавчих текстів у навчанні англійської мови дозволяє учням безпосередньо ознайомлюватися з реаліями життя англomовних країн, що сприяє більш точному розумінню культурних особливостей, традицій, історії та соціальних умов, що важливо для формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Включення автентичних текстів у навчальний процес підвищує мотивацію учнів, роблячи навчання більш цікавим та значущим. Учні відчують себе частиною глобального світу, що сприяє їхній зацікавленості у вивченні мови та культур англomовних країн.

Сучасні освітні програми акцентують увагу на компетентнісному підході, який передбачає формування не лише мовних, а й соціокультурних компетенцій. Використання автентичних країнознавчих текстів відповідає цим вимогам, забезпечуючи комплексний розвиток учнів.

Робота з автентичними текстами вимагає від учнів аналізу, інтерпретації та критичного осмислення інформації, що сприяє розвитку критичного мислення, що є важливим навиком для сучасної людини.

Отже, дослідження питання формування лінгвосоціокультурної компетентності у старшокласників під час читання автентичних країнознавчих текстів є надзвичайно актуальним, що сприяє підготовці учнів до ефективної комунікації у глобалізованому світі, розвитку їхньої мовної та культурної обізнаності, а також критичного мислення.

Ступінь дослідженості проблеми: Основні аспекти лінгвокультурного та психологічного характеру міжкультурного спілкування були досліджені як частина культурного компонента мови (І. Ю. Голуб). Розглянуто вивчення іноземних мов у контексті діалогу культур (О. О. Першукова, Н. В. Світенюк). Також підняті питання теорії та практики міжкультурної взаємодії (А. П. Умінська) і визначено складові соціокультурної компетенції (Н. Ф. Бориско). Проаналізовано готовність до міжкультурного спілкування (М. J. Bennett, К. O'Sullivan, L. A. Samovar, J. M. Straub, В. Tomalin) та розроблено методичку організації навчання іноземних мов і культур (J. Frank).

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні з використанням автентичних країнознавчих текстів.

На основі мети дослідження нами визначено наступні **завдання**:

1. Визначити сутність лінгвосоціокультурної компетентності у науковій літературі.
2. Зазначити особливості формування лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні з використанням автентичних країнознавчих текстів в старшій школі.
3. Вказати основні види та методи роботи з автентичними матеріалами.
4. Виокремити критерії відбору автентичних країнознавчих текстів для формування лінгвосоціокультурної компетентності.

5. Розробити підсистему вправ для формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні автентичних країнознавчих текстів.

6. Оцінити ефективність технології формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні з старшій школі.

Об'єкт дослідження: лінгвосоціокультурна компетентність в англомовному читанні старшокласників.

Предмет дослідження: процес формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні за допомогою автентичних країнознавчих текстів в старшій школі.

Методи дослідження: *теоретичні* (критична оцінка, інтеграція та узагальнення матеріалів з психології, педагогіки, лінгвістики та методики викладання іноземних мов, представлених у національних та міжнародних джерелах), *емпіричні* (спостереження та анкетування за процесом формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні за допомогою автентичних країнознавчих текстів серед старшокласників).

Теоретичне значення роботи: дослідження теми сприяє глибшому розумінню того, як автентичні країнознавчі тексти можуть впливати на розвиток лінгвосоціокультурної компетентності учнів, що допомагає уточнити та розширити теоретичні уявлення про роль культурних аспектів у навчанні іноземних мов і про механізми формування міжкультурної компетентності. Вивчення впливу автентичних текстів на лінгвосоціокультурну компетентність може привести до перегляду і вдосконалення існуючих педагогічних теорій і підходів, що стосуються навчання іноземних мов, а також до розробки нових методичних стратегій.

Практичне значення роботи: результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення навчальних планів та програм з іноземних мов, включаючи впровадження автентичних країнознавчих текстів у навчальний процес, що сприяє більш ефективному розвитку лінгвосоціокультурної компетентності у старшокласників. Виявлені ефективні підходи до

використання автентичних текстів допоможуть створити або адаптувати навчальні матеріали, які краще відповідають потребам учнів і забезпечують більш глибоке розуміння культурних контекстів.

Апробація: Результати роботи було апробовано на III МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ «ІННОВАЦІЙНА НАУКА: ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ» 06.12.2024 (Могилів-Подільський, Україна).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок. У роботі міститься 3 таблиці та 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЧИТАННІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ КРАЇНОЗНАВЧИХ ТЕКСТІВ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.1. Сутність лінгвосоціокультурної компетентності у науковій літературі

Актуальність розгляду поняття лінгвосоціокультурної компетентності значно зросла у сучасному глобалізованому світі, де міжкультурна комунікація стала невід'ємною частиною професійного та особистого життя.

Н. В. Осадча вказує, що в методичній літературі лінгвосоціокультурна компетентність розглядається як складова міжкультурної комунікативної компетентності. Незважаючи на численні наукові праці, присвячені різним аспектам формування лінгвосоціокультурної компетентності, даний підхід до навчання іноземних мов почав формуватися лише наприкінці ХХ століття. Тоді в методичній науці відбувся значний поворот у бік культури, що привело до нового напрямку в методологічній еволюції та нової філософії у вивченні іноземних мов [30, с 34].

Авторка розглядає лінгвосоціокультурну компетентність як складний і динамічний набір знань, навичок, умінь та здібностей. Такий набір дозволяє тим, хто навчається, ефективно знаходити, витягувати, усвідомлювати та оцінювати лінгвосоціокультурну інформацію. Важливим аспектом є готовність практично застосовувати ці знання та навички під час прямих або непрямих контактів з носіями іншомовної культури у процесі міжкультурного спілкування, тобто [27, с 357]:

- Знання: включають розуміння мовних та культурних реалій, традицій, соціальних норм і цінностей іншої культури; охоплюють лінгвістичні аспекти, такі як граматики, лексика, фразеологія, а також культурні аспекти, як-от звичаї, історія та література.

- Навички: вміння застосовувати отримані знання у реальних ситуаціях спілкування; розвиток навичок пошуку та аналізу культурної інформації, необхідної для ефективного міжкультурного спілкування.

- Уміння: здатність адаптувати свою мовленнєву поведінку до контексту комунікації з представниками іншої культури; розуміння і використання відповідних вербальних та невербальних засобів комунікації.

- Здатності: схильність критично осмислювати та оцінювати отриману інформацію; готовність до практичного застосування знань і навичок у різних комунікативних ситуаціях, включаючи як безпосередні контакти (спілкування віч-на-віч), так і опосередковані (спілкування через письмові або цифрові засоби).

Таким чином, лінгвосоціокультурна компетентність передбачає не лише накопичення знань, але й активне їх використання для досягнення ефективного та взаєморозумілого міжкультурного спілкування.

І. А. Бачинська визначає лінгвосоціокультурну компетентність як сукупність знань про мову та культуру (знання про країну, правила вербальної та невербальної поведінки носіїв мови в різних соціальних контекстах), мовленнєвих навичок (використання культурно специфічних лексичних та фонетичних одиниць) та вмінь (розуміння та створення висловлювань, співвідношення інформації з мовними одиницями так, як це роблять носії мови; дотримання норм вербальної та невербальної поведінки в залежності від соціальної ситуації), які дозволяють особистості успішно спілкуватися в міжкультурному середовищі [1, с 22].

Н. В. Сем'ян пояснює лінгвосоціокультурну компетентність як складний феномен, який включає можливість отримання мультикультурних знань, умінь та цінностей під час міжкультурного спілкування. Вона акцентує на

тому, що ця компетентність не просто набір теоретичних знань, а практичний інструмент, що використовується в конкретних життєвих ситуаціях або у певних випадках, що дозволяє людям виявляти толерантність до представників інших культур [36].

А. Іщенко пропонує розглядати лінгвосоціокультурну компетентність як здатність до глибокого розуміння культури іншого народу. Вона включає позитивне ставлення до цієї культури, усвідомлення її реалій, моральних норм, цінностей та інших компонентів. Дане розуміння здійснюється крізь призму власної культури. Також важливою частиною лінгвосоціокультурної компетентності є вміння ефективно діяти і взаємодіяти в умовах іншого лінгвокультурного середовища [17, с 109].

М. В. Дука, спираючись на праці українських дослідників зазначає, що лінгвосоціокультурну компетентність слід розуміти як: «...складний і багатокомпонентний феномен, до складу якого входять такі компоненти (субкомпетентності), як соціолінгвістична компетентність, соціокультурна компетентність та соціальна компетентність, кожен з яких розглядають як сукупність певних знань, навичок і вмінь, а також здатності й готовності до повноцінної участі в процесі міжкультурної комунікації» [15, с 17].

Н. В. Божко стверджує, що лінгвосоціокультурна компетентність має складну інтегративну структуру, яка виявляється через взаємозв'язок п'яти її компонентів [4, с 16-19]:

1. Ціннісно-смісловий компонент: відображає систему цінностей і смислів, які людина усвідомлює і розділяє у процесі міжкультурної комунікації; включає розуміння та прийняття культурних норм, традицій, звичаїв та ідеалів іншої культури.

2. Емоційно-вольовий компонент: охоплює емоційну і вольову готовність до сприйняття і розуміння культурних відмінностей; включає розвиток емпатії, толерантності, а також здатність контролювати власні емоції у процесі міжкультурної взаємодії.

3. Когнітивний компонент: відноситься до знань про мовні і культурні особливості іншої культури; включає знання мовних норм, вербальних і невербальних засобів комунікації, а також культурних реалій і символів.

4. Діяльнісний компонент: пов'язаний з практичними навичками і вміннями, необхідними для ефективної міжкультурної комунікації; включає здатність використовувати мовні засоби для досягнення комунікативних цілей, адаптацію мовленнєвої поведінки до соціокультурного контексту.

5. Мотиваційний компонент: відображає мотивацію і бажання людини вступати в міжкультурну комунікацію; включає інтерес до іншої культури, прагнення до саморозвитку і вдосконалення своїх мовних і культурних знань.

Науковець розглядає лінгвосоціокультурну компетентність як соціальний феномен, оскільки ця компетентність формується, проявляється і функціонує в суспільстві. Вона характеризує міжкультурну взаємодію людини із суспільством і з іншими людьми, допомагаючи забезпечити ефективну комунікацію та взаєморозуміння між представниками різних культур [4, с 16-19].

Науковці О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та інші розглядають лінгвосоціокультурну компетентність як багатокомпонентне явище, що складається з трьох основних субкомпетентностей: соціолінгвістичної компетентності, соціокультурної компетентності та соціальної компетентності. Кожна з цих субкомпетентностей включає певні знання, навички, вміння, а також здатність і готовність до повноцінної участі в процесі міжкультурної комунікації [23, с 425-432]:

1. Соціолінгвістична компетентність:

- Включає знання про соціальні та культурні варіації мови, наприклад, діалекти, соціолекти, різні стилістичні реєстри, а також мовленнєві акти та форми звертання, які використовуються в різних соціальних ситуаціях;

- Полягає у вміннях застосовувати мовні знання в конкретних соціальних контекстах, адаптуючи свою мовленнєву поведінку відповідно до соціальних норм і очікувань;

- Виражається у здатності розпізнавати та інтерпретувати соціолінгвістичні сигнали, а також використовувати їх для ефективної комунікації.

2. Соціокультурна компетентність:

- Охоплює знання про культурні норми, традиції, звичаї, цінності, а також культурно специфічні реалії та символи країни або групи, мовою якої володіє особа;

- Полягає у вмінні інтерпретувати та враховувати культурні відмінності під час комунікації, а також адаптувати свою поведінку відповідно до культурних норм співрозмовника;

- Включає здатність розуміти та продукувати висловлювання, які відповідають культурним очікуванням та контексту комунікації.

3. Соціальна компетентність:

- Включає знання про соціальні структури, ролі, статуси, а також про механізми соціальної взаємодії в різних культурах;

- Виражається у вмінні будувати ефективні стосунки та співпрацювати з представниками різних культур, використовуючи відповідні соціальні стратегії та тактики;

- Охоплює здатність до соціальної адаптації, встановлення контактів, вирішення конфліктів і побудови довірливих відносин в міжкультурному середовищі.

Загалом, лінгвосоціокультурна компетентність, за цими науковцями, є складною системою, яка дозволяє індивіду ефективно комунікувати та взаємодіяти в міжкультурному контексті. Вона не лише включає знання та вміння з різних сфер, але й передбачає готовність і здатність до адаптації, розуміння та інтеграції в нові соціокультурні середовища.

Н. Ф. Бориско визначає лінгвосоціокультурну компетентність як сукупність спеціальних знань і навичок, які охоплюють лінгвокраїнознавчі,

соціолінгвістичні, соціально-психологічні, культурологічні та міжкультурні аспекти.

Такі знання та навички забезпечують здатність і готовність особистості брати участь у міжкультурному діалозі як учасник і посередник [6, с 11].

За її словами, структура лінгвосоціокультурної компетентності включає в себе такі компоненти, як країнознавчі, соціокультурні та соціолінгвістичні знання, а також відповідні навички та міжкультурні вміння [6, с 11].

Н. Ф. Бориско також розробила концепцію визначення змісту навчання, спрямованого на формування лінгвосоціокультурної компетентності. Вона пропонує розділити соціокультурний аспект навчання іноземної мови на два підаспекти: культурнокраїнознавчий та соціологічний [5, с 9].

Культурнокраїнознавчий аспект включає знання основних фактів з історії, географії, державного устрою, народних традицій, економіки, літератури, мистецтва та інших сфер [5, с 9].

Соціологічний аспект охоплює інформацію про важливі для спілкування особливості мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови, а також вміння поводитися відповідно до цих знань, що включає соціальні умовності (початок і завершення бесіди, привітання, вибачення, жести), соціальні звичаї (візити, їжа, напої, запрошення) та загальну інформованість про умови життя, повсякденне життя, міжособистісні стосунки та суспільні цінності [5, с 10].

Зазначається, що сутність лінгвосоціокультурної компетентності полягає в здатності ефективно і адекватно спілкуватися та взаємодіяти з представниками різних культур, враховуючи мовні та культурні особливості [2, с 111].

Лінгвосоціокультурна компетентність є складним і багатограним феноменом, який включає в себе кілька ключових аспектів. Вона передбачає не лише знання мовних особливостей, але й розуміння культурних контекстів і соціальних норм.

По-перше, лінгвосоціокультурна компетентність включає мовні знання, які забезпечують розуміння граматики, лексики та фонетики мови, що

дозволяє ефективно використовувати мову в різних комунікативних ситуаціях.

По-друге, важливими є соціокультурні знання, які охоплюють розуміння культурних реалій, традицій, звичаїв і цінностей іншої культури. Таке знання допомагає усвідомлювати культурні символи і ритуали, що впливають на спілкування і соціальні взаємодії [12, с 39].

По-третє, крос-культурні навички є суттєвими, оскільки вони дозволяють адаптувати свою поведінку і мовлення відповідно до культурних особливостей співрозмовника, що включає уміння використовувати культурно специфічні вербальні і невербальні засоби комунікації, такі як жести, інтонація та форма звертання [25].

Крім того, важлива емоційна і соціальна готовність, яка передбачає розвиток емпатії і толерантності до культурних відмінностей, що включає здатність до самоаналізу і самокорекції в процесі міжкультурного спілкування для уникнення непорозумінь і конфліктів [25].

Ще один важливий аспект лінгвосоціокультурної компетентності – критичне осмислення і адаптація, яке дозволяє критично ставитися до культурних норм і традицій як власної, так і іншої культури, що допомагає адаптувати свої комунікативні стратегії в залежності від культурного контексту [29, с 15].

Нарешті, практична реалізація цієї компетентності полягає у вмінні ефективно застосовувати знання і навички в реальних комунікативних ситуаціях, що включає вирішення міжкультурних конфліктів, побудову конструктивних відносин і досягнення взаєморозуміння [29, с 15].

Таким чином, лінгвосоціокультурна компетентність забезпечує не лише теоретичне знання мовних і культурних аспектів, але й практичні навички, які дозволяють успішно взаємодіяти в міжкультурному середовищі, що включає в себе розуміння і прийняття культурних відмінностей, а також здатність адаптувати свою комунікативну поведінку до специфічних умов і очікувань іншої культури.

Отже, лінгвосоціокультурна компетентність – це складова комунікативної компетентності, яка передбачає знання, вміння і навички, необхідні для адекватного спілкування в іншомовному середовищі, з урахуванням культурних, соціальних та мовних особливостей країни або спільноти, мовою якої володіє особа.

1.2. Особливості формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні з використанням автентичних країнознавчих текстів в старшій школі

Мета формування лінгвосоціокультурної компетентності полягає в розвитку у учнів здатності адекватно і доречно спілкуватися в умовах міжкультурної комунікації, що означає, що учень має не лише добре володіти мовними навичками – такими як фонетика, лексика, граматики, а також усіма аспектами мовлення, такими як говоріння, слухання, читання та письмове висловлювання – але й володіти значним запасом соціокультурних знань.

Учень має розуміти особливості інших культур, порівнювати і зіставляти їх із власною культурною реальністю, що також включає вміння критично аналізувати інформацію, мислити гнучко і знаходити зв'язки між різними культурними явищами. Таким чином, формування лінгвосоціокультурної компетентності сприяє здатності учня ефективно і правильно взаємодіяти з представниками інших культур, використовуючи відповідні мовні та культурні знання [3, с 22].

Для успішної реалізації ефективної моделі організації навчального процесу, спрямованої на формування лінгвосоціокультурної компетентності у старшокласників в англomовному читанні, важливо враховувати психологічні передумови навчання учнів старшого шкільного віку, що дозволить створити середовище, яке сприяє максимальному розвитку мовних і культурних навичок [9, с 63].

Старшокласники знаходяться на етапі активного розвитку мотивації, де важливу роль відіграє бажання досягти успіху і вплинути на власне майбутнє. У цьому віці учні часто шукають сенс і практичну цінність навчання.

Для успішного формування ЛСКК необхідно забезпечити, щоб матеріали та завдання були цікаві і мали реальне застосування, що допоможе підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови і культури [20, с 276].

У старшому шкільному віці когнітивні здібності учнів розвиваються і удосконалюються. Вони стають здатні до абстрактного мислення, критичного аналізу і глибшого розуміння культурних контекстів. З огляду на це, навчальні завдання повинні стимулювати аналітичне і критичне мислення, включаючи аналіз автентичних текстів, порівняння культурних реалій і розробку проектів на основі прочитаного матеріалу [28, с 145-147].

Старшокласники часто займаються формуванням власної ідентичності і самосвідомості. Вони починають усвідомлювати своє місце в світі і порівнювати себе з іншими. Використання автентичних текстів, які відображають культурні особливості різних країн, може допомогти їм зрозуміти і оцінити культурні відмінності і спільності, що є важливим для формування їхньої міжкультурної ідентичності [28, с 145-147].

Для успішного формування ЛСКК важливо інтегрувати культурні контексти в навчальний процес, що означає, що автентичні текстуальні матеріали повинні бути не лише мовно коректними, але й культурно значущими. Наприклад, учні можуть аналізувати текст про культурні традиції або соціальні практики англomовних країн, що дозволяє їм краще зрозуміти соціальні норми і культурні відмінності [34].

Уроки повинні сприяти розвитку критичного мислення, що дозволяє учням аналізувати, порівнювати і оцінювати культурні та мовні явища. Наприклад, можна організовувати дискусії і дебати на основі прочитаних текстів, що допоможе учням сформулювати власні погляди і навички аргументованого висловлювання [34].

Старшокласники найкраще навчаються через активні методи і практичне застосування знань. Використання рольових ігор, проєктів і інтерактивних вправ, заснованих на автентичних текстах, допоможе учням не лише засвоїти мовні і культурні аспекти, але й практично застосувати отримані знання у реальних або змодельованих ситуаціях.

Важливо забезпечити підтримку і зворотний зв'язок для учнів. Регулярні консультації, обговорення результатів навчання і коригування помилок допоможуть старшокласникам усвідомити свої сильні і слабкі сторони, а також сприятимуть їхньому постійному розвитку. Навчальний процес має включати завдання, що сприяють розвитку емпатії і толерантності, що може бути досягнуто через аналіз культурних текстів, що дозволяє учням краще зрозуміти різні перспективи і досвіди, а також через активне обговорення і рефлексію щодо культурних відмінностей і спільностей [40].

Для успішної реалізації моделі організації навчального процесу з формування ЛСКК у старшокласників важливо враховувати психологічні особливості учнів, адаптувати навчальні стратегії до їх когнітивних і емоційних потреб, а також забезпечити інтеграцію культурних контекстів і активне навчання, що сприятиме не лише розвитку мовних навичок, але й глибшому розумінню культурних реалій і підвищенню міжкультурної компетентності [16, с 178].

Процес навчання іноземній мові в старших класах повинен ґрунтуватися на ряді ключових дидактичних принципів, які забезпечують ефективність навчання і допомагають учням досягти високого рівня мовної і культурної компетентності.

Принцип системності передбачає, що навчання іноземній мові повинно бути організоване як єдина система, де всі компоненти курсу, такі як граматики, лексика, фонетика, а також культурні аспекти, взаємопов'язані і підтримують один одного [21, с 131-136].

Система навчання має включати чітко визначені тематичні блоки, де кожна тема будується на попередніх знаннях і навичках. Наприклад, вивчення

нових граматичних конструкцій повинно супроводжуватися вправами на їх практичне застосування в реальних комунікативних ситуаціях. Мовні аспекти (лексика, граматики, фонетика) повинні інтегруватися в навчальний процес таким чином, щоб учні могли бачити їх взаємозв'язок. Наприклад, нові слова слід вивчати разом з їхньою граматичною формою та контекстом використання [21, с 131-136].

Принцип доступності вимагає, щоб матеріал був підготовлений таким чином, щоб він був зрозумілий і доступний для учнів з різними рівнями підготовки, що включає врахування індивідуальних особливостей учнів та їхнього попереднього рівня знань.

Навчальні матеріали і завдання повинні бути організовані таким чином, щоб учні спочатку освоювали простіші концепції і завдання, а потім поступово переходили до більш складних. Наприклад, початкове вивчення простих речень і словникового запасу повинно передувати вивченню складних граматичних конструкцій. Включення в навчальний процес різних ресурсів, таких як відео, аудіо матеріали, інтерактивні вправи, щоб забезпечити різноманітні способи сприйняття і засвоєння інформації [21, с 131-136].

Принцип науковості передбачає, що навчання повинно базуватися на сучасних наукових дослідженнях і теоріях у сфері лінгвістики, педагогіки та психології.

Використання актуальних наукових досліджень для оновлення навчальних матеріалів і методик, наприклад, включення новітніх досягнень у вивченні мовних навичок і культурних аспектів. Впровадження рекомендацій від фахівців у галузі мовної освіти для забезпечення високої якості навчання. Наприклад, застосування ефективних методик навчання граматики і лексики, що довели свою ефективність у наукових дослідженнях [37, с 62].

Принцип послідовності вимагає, щоб процес навчання мав чітку структуру і порядок, що забезпечує логічний і послідовний перехід від одного етапу до іншого. Уроки і навчальні заняття повинні мати чіткий план і

структуру, що включає введення нової інформації, практичні вправи, обговорення і рефлексію.

Наприклад, кожен урок може починатися з повторення попереднього матеріалу, після чого вводиться нова тема. Включення проміжних етапів для перевірки знань і навичок учнів перед переходом до нових тем, що може бути здійснено через контрольні роботи, тестування або усні опитування [33, с 33].

Принцип проблемності полягає в тому, що навчання має включати розв'язання проблем і ситуаційних завдань, які стимулюють учнів до активного мислення і застосування знань.

Включення завдань і вправ, що передбачають вирішення реальних чи змодельованих проблем. Наприклад, обговорення соціальних або культурних проблем на основі автентичних текстів, що допомагає учням практикувати мовлення і критичне мислення. Організація дискусій або дебатів на тему прочитаних текстів або вивчених культурних аспектів для стимулювання глибокого аналізу і аргументованого висловлювання [33, с 33].

Принцип свідомого вивчення вимагає, щоб учні усвідомлювали важливість і мету вивчення матеріалу, а також активно брали участь у навчальному процесі.

Надання учням чіткої інформації про цілі і завдання навчання, а також про практичне застосування знань. Наприклад, обговорення того, як вивчення певних мовних і культурних аспектів допоможе їм у реальному житті або в майбутній професійній діяльності. Стимулювання учнів до активної участі в навчальному процесі, включаючи самостійне дослідження тем, обговорення і презентації результатів [33, с 34].

Ефективний процес навчання іноземній мові в старших класах має бути побудований на основі дидактичних принципів системності, доступності, науковості, послідовності, проблемності і свідомого вивчення матеріалу. Впровадження цих принципів допоможе створити навчальне середовище, яке буде сприяти максимальному розвитку мовних і культурних навичок учнів, забезпечуючи їх підготовку до успішної міжкультурної комунікації.

Використання автентичних текстів в англомовному читанні для формування лінгвосоціокультурної компетентності у старшокласників має кілька важливих аспектів [7]:

1. Реальність і актуальність контенту. Автентичні країнознавчі тексти, такі як статті з газет і журналів, новинні репортажі, літературні уривки, блоги, інтерв'ю та інші джерела, представляють живу мову і культурні реалії англомовних країн. Дані матеріали відображають сучасні події, соціальні тренди, культурні особливості та актуальні питання, що дозволяє учням зануритися в реальне мовне середовище;

2. Практична мовна практика. Використання таких текстів забезпечує учням можливість взаємодіяти з автентичними мовними конструкціями, сленгом, діалектами та стилістичними особливостями, які не завжди представлені в підручниках, що допомагає учням краще розуміти, як мова використовується в реальних умовах, що робить їх підготовку до спілкування з носіями мови більш ефективною;

3. Розширення горизонту знань. Автентичні тексти можуть висвітлювати різноманітні аспекти англомовних країн, такі як їхня історія, культура, соціальні і політичні питання, що дозволяє учням отримати більш широкий погляд на світ та розвиває їхню здатність до критичного мислення і аналізу;

4. Глибше розуміння культурних контекстів. Залучення автентичних текстів допомагає учням краще розуміти культурні норми, соціальні традиції та цінності через конкретні приклади. Наприклад, читання статей про традиційні свята, соціальні звичаї або історичні події дозволяє школярам усвідомити, як ці аспекти впливають на повсякденне життя і взаємодію в англомовних країнах;

5. Применшення культурних бар'єрів. Аналіз реальних текстів допомагає учням усвідомити, як культурні особливості відображаються в мові і поведінці, що зменшує можливі культурні непорозуміння. Наприклад, вивчення особливостей етикету, способів звертання або формули ввічливості

у контексті англомовної культури може сприяти кращому розумінню і дотриманню соціальних норм під час спілкування;

6. Інтеграція знань. Залучення автентичних текстів сприяє інтеграції знань про мову і культуру, оскільки учня можуть бачити, як культурні реалії і соціальні норми втілюються в реальних текстах і ситуаціях, що дозволяє краще зрозуміти, як теоретичні знання про культуру і мову перетворюються на практичні навички і вміння;

7. Розвиток критичного мислення. Читання автентичних текстів стимулює критичний аналіз і осмислення культурних і соціальних аспектів, що представлені в текстах. Учні можуть порівнювати і контекстуалізувати інформацію, розвиваючи здатність до глибокого розуміння і аналізу культурних феноменів.

Таким чином, використання автентичних країнознавчих текстів у процесі навчання англійської мови в старшій школі не лише покращує мовну практику, але й сприяє глибшому розумінню культурних контекстів, що є важливим для формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Розвиток мовних навичок через читання автентичних текстів у процесі навчання англійської мови є ключовим аспектом формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Читання автентичних текстів розвиває здатність витягувати основні ідеї з тексту, що включає уміння ідентифікувати головні теми та ключові інформаційні блоки. Для цього учні повинні навчитися визначати основну мету тексту, розуміти, яку інформацію текст намагається донести, і як ця інформація структурована. Наприклад, у статті новин старшокласники можуть навчитися виділяти ключові факти, причини подій і їх наслідки [7].

Автентичні тексти часто містять складні мовні конструкції, ідіоми, метафори та інші елементи, що надають тексту додаткових відтінків значень. Розуміння цих нюансів є важливим для точного сприйняття і адекватного інтерпретування тексту.

Наприклад, фразеологічні вирази або культурно специфічні терміни можуть мати значення, яке не завжди є очевидним без контексту [22, с 55].

Читання автентичних текстів допомагає учням розпізнавати і розуміти культурні реалії, такі як традиції, звичаї, соціальні норми та історичні контексти, що згадуються в тексті, що включає не тільки знання конкретних культурних аспектів, але й уміння інтегрувати ці знання в загальний контекст тексту. Наприклад, текст про свято чи традицію в англійській країні може відкрити учням специфіку святкувань, що відрізняються від їх власних культурних практик [22, с 55].

Автентичні тексти часто містять слова і вирази, що характерні для певної культури або контексту, що може включати спеціалізовану лексику, таку як терміни, пов'язані з місцевими традиціями, кухнею, соціальними звичаями чи іншими аспектами культурного життя. Занурення в таку лексику дозволяє учням краще розуміти, як ці терміни використовуються в реальному мовному середовищі і як вони впливають на комунікацію [42, с 23].

Читання автентичних текстів допомагає школярам розширювати їх словниковий запас шляхом знайомства з новими словами і виразами в контексті, що не тільки допомагає запам'ятати нові слова, але й розвиває навички їх використання в реальних ситуаціях. Наприклад, учні можуть дізнатися, як використовуються певні слова в різних стилях тексту (формальних, неформальних) і в різних комунікативних контекстах [42, с 23].

Оскільки автентичні тексти забезпечують багатий контекст, учня можуть легше запам'ятовувати нові слова і вирази, завдяки їхньому використанню в реальних реченнях і ситуаціях, що допомагає краще зрозуміти значення слів, їхню граматичну роль та зв'язок з іншими елементами мови.

Важливо не тільки вивчити нові слова, але й навчитися їх використовувати. Учні можуть практикувати нову лексику через письмові завдання, усні дискусії або рольові ігри, що дозволяє їм інтегрувати нові знання у власне мовлення.

Отже, використання автентичних текстів в навчанні англійської мови сприяє розвитку навичок читання з розумінням і розширенню словникового запасу, що є важливими складовими частинами формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Огляд автентичних текстів, які описують різні аспекти культури англомовних країн, допомагає учням краще розуміти, як культурні контексти впливають на комунікацію, що включає знання традицій, свят, соціальних норм, ритуалів та звичаїв. Наприклад, школяри можуть вивчати, як різні свята, такі як Різдво, Хелловін або День подяки, святкуються в англомовних країнах і які традиції з цим пов'язані. Таке знання дозволяє їм усвідомити, як культурні елементи виявляються в мовленні, етикеті та поведінці [47, с 80].

Культурні контексти часто визначають норми мовленнєвої поведінки. Наприклад, в одних культурах прийнято використовувати формальну мову при спілкуванні з незнайомими людьми або в офіційних ситуаціях, в інших – більш неформальний стиль. Знання про те, як культурні норми впливають на спосіб звертання, вираження ввічливості або жестикуляцію, допомагає учням уникати культурних непорозумінь і ефективніше адаптувати своє мовлення в залежності від контексту [47, с 80].

Розуміння культурних реалій допомагає старшокласникам краще інтерпретувати текстову інформацію. Наприклад, опис культурних особливостей в літературних творах або статтях про повсякденне життя англомовних країн дозволяє учням побачити, як соціальні та культурні контексти формують уявлення та поведінку персонажів або авторів текстів, що також дозволяє краще розуміти емоційні та культурні нюанси в спілкуванні [47, с 81].

Порівняння культурних особливостей рідної та англомовної культур дозволяє учням виявити як різниці, так і подібності між культурами. Наприклад, вивчення різних підходів до святкувань, соціальних ритуалів, способів ведення переговорів або шкільних традицій може продемонструвати, як різні культурні контексти впливають на повсякденне життя та комунікацію.

Таке порівняння допомагає школярам зрозуміти специфічні особливості і звички кожної культури.

Окрім відмінностей, порівняння дозволяє також виявити спільні риси між культурами. Наприклад, спільні цінності або подібні соціальні інститути можуть допомогти учням знайти точки дотику між культурами, що сприяє розвитку міжкультурної емпатії, що може включати загальні традиції, універсальні соціальні норми або схожі підходи до певних ситуацій [43, с 9].

Знання про культурні відмінності та спільності допомагає учням краще адаптувати своє мовлення і поведінку в різних культурних контекстах. Вміння застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях, таких як спілкування з носіями іншої мови або участь у міжкультурних проєктах, є важливим аспектом розвитку лінгвосоціокультурної компетентності [43, с 9].

Тобто, вивчення культурних контекстів і порівняння культур є важливими компонентами навчання, що сприяє розвитку глибшого розуміння і більш ефективного використання мови в міжкультурних ситуаціях.

Методичні підходи до формування лінгвосоціокультурної компетентності у старшокласників через автентичні тексти можуть включати інтерактивні вправи і проєктну діяльність, що сприяють глибшому розумінню мови і культури.

Дискусії на основі автентичних текстів дозволяють учням обговорювати прочитане, висловлювати власні думки і ставити питання, що сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок, оскільки старшокласники не лише засвоюють інформацію, але й оцінюють різні точки зору. Наприклад, після читання статті про соціальні питання англomовної країни, учні можуть обговорювати, як ці питання впливають на суспільство і порівнювати їх з аналогічними проблемами в своїй країні [43, с 11].

Рольові ігри, засновані на сюжетах автентичних текстів, дозволяють учням зануритися в різні культурні контексти і практикувати мовлення у змодельованих ситуаціях.

Наприклад, школяри можуть грати ролі персонажів з літературних творів або виявляти себе в ситуаціях, описаних у новинах, що не лише допомагає відпрацювати мовні навички, але й дає можливість краще зрозуміти культурні норми і соціальні звичаї [35, с 63-64].

Дебати на основі тем, що виникають з автентичних текстів, сприяють розвитку аргументативних навичок і вмінню конструктивно висловлювати свої позиції. Наприклад, учні можуть організувати дебати на тему соціальних або політичних питань, представлених у текстах, що дозволяє їм аналізувати різні точки зору і краще розуміти культурні відмінності [35, с 63-64].

Завдання, такі як створення мапи культурних подій або виготовлення культурних плакатів на основі прочитаних текстів, дозволяють школярам візуально організувати інформацію і краще засвоїти культурні аспекти, що також допомагає розвивати креативність і навички роботи в команді.

Проектні завдання, що передбачають створення презентацій на основі автентичних текстів, допомагають учням глибше зануритися в матеріал і організувати свої знання. Наприклад, підлітки можуть підготувати презентацію про культурні особливості певного англомовного регіону або аналізувати актуальні соціальні питання, представлені в текстах, що розвиває навички публічного виступу та ефективного представлення інформації [35, с 63-64].

Завдання на написання есе або аналітичних статей дозволяє учням висловлювати свої думки і досліджувати культурні аспекти текстів у більш детальному форматі. Наприклад, учні можуть написати есе на тему впливу культурних традицій на сучасні соціальні практики в англомовних країнах, що допомагає розвивати навички письма, аналізу та критичного осмислення [26, с 320].

Проектні завдання, що передбачають проведення досліджень на основі прочитаних текстів, дозволяють учням розвивати навички самостійної роботи та дослідницької діяльності.

Наприклад, школярі можуть провести дослідження про вплив певних культурних реалій на міжкультурну комунікацію або вивчити історичні і соціальні аспекти, що згадуються в текстах, що сприяє глибшому розумінню і здатності самостійно знаходити і аналізувати інформацію [26, с 320].

Учні можуть реалізувати творчі проєкти, такі як створення відео або мультимедійних презентацій на основі автентичних текстів, що включає використання різних медіа-ресурсів для візуалізації культурних тем, що дозволяє інтегрувати технічні навички з лінгвосоціокультурним навчанням.

Проєктна діяльність часто передбачає роботу в групах, що сприяє розвитку навичок співпраці і комунікації. Групові проєкти можуть включати спільне дослідження теми, підготовку і представлення результатів, що дозволяє учням обговорювати свої ідеї, ділитися знаннями та взаємодіяти у процесі навчання [26, с 320].

Можна сказати, що інтерактивні вправи і проєктна діяльність не лише допомагають учням покращити мовні навички, але й забезпечують глибше розуміння культурних аспектів, сприяють розвитку критичного мислення та креативності, а також підвищують готовність до ефективної міжкультурної комунікації.

Отже, використання автентичних країнознавчих текстів в англomовному читанні в старшій школі створює ефективну платформу для розвитку лінгвосоціокультурної компетентності, що забезпечує учням не тільки мовну практику, але й можливість зануритися в культурні контексти, що сприяє їхньому всебічному розвитку як комунікаторів в міжкультурному середовищі.

1.3. Англomовне читання: види та методи роботи з автентичними матеріалами

Англomовне читання є важливим компонентом вивчення іноземної мови, оскільки воно не лише розвиває мовні навички, але й знайомить учнів з культурними та соціальними аспектами англomовних країн.

Робота з автентичними матеріалами забезпечує реальний контекст і стимулює інтерес до вивчення мови.

Н. Є. Дмитренко зазначає: «Визначаємо автентичний текст, як текст будь-якого документа, який є відповідним за змістом тексту іншою мовою і має однакову з ним силу. В автентичному тексті представлено не тільки відбір іншомовної лексики та правильне граматичне оформлення висловлювання, але і змістову сторону повідомлення» [14, с 108].

На думку Г. І. Вороніної, автентичні тексти – це тексти, які взяті безпосередньо з комунікативної практики носіїв мови. Вона виділяє два основних види таких текстів, що представлені різними жанровими формами [8, с 55-59]:

1. Функціональні тексти повсякденного вжитку – це тексти, які мають безпосереднє практичне значення та часто зустрічаються у повсякденному житті. Їх основна мета – надавати інструкції або рекламувати певні товари, послуги чи події. Вони створені для того, щоб інформувати, направляти або привертати увагу людей у конкретних життєвих ситуаціях.

До них належать покажчики, дорожні знаки, вивіски, схеми, діаграми, малюнки, театральні програмки, інструкції тощо.

Використання функціональних текстів повсякденного вжитку у навчанні має кілька важливих аспектів:

- учні мають можливість ознайомитися з різними типами текстів, які вони можуть зустріти у реальному житті, що робить навчання більш актуальним і цікавим;

- учні вчаться розуміти такі тексти і використовувати отриману інформацію для орієнтації в нових ситуаціях. Наприклад, читання дорожніх знаків допомагає правильно поводитися на дорозі, а інструкції – ефективно використовувати техніку чи виконувати певні завдання;

- робота з функціональними текстами сприяє розвитку практичних навичок, які стануть у нагоді у повсякденному житті. Учні набувають вміння

швидко знаходити потрібну інформацію, інтерпретувати її та застосовувати на практиці;

- такі тексти допомагають підготувати учнів до реальних умов комунікації та взаємодії з навколишнім середовищем, що підвищує їхню впевненість і адаптивність у різних ситуаціях.

Таким чином, функціональні тексти повсякденного вжитку є важливим інструментом у процесі навчання, який сприяє розвитку практичних навичок і допомагає учням краще орієнтуватися у реальному житті.

2. Інформативні тексти призначені для надання нової інформації, висвітлення актуальних подій, фактів і точок зору. Вони виконують інформаційну функцію і часто оновлюються, щоб відображати поточний стан справ у різних сферах життя. Такі тексти можуть охоплювати широкий спектр тем, від політики і економіки до культури і науки.

Інформативні тексти мають кілька важливих особливостей, що роблять їх цінними для навчального процесу:

- учні отримують доступ до свіжої інформації про різні аспекти життя і події, що відбуваються у світі, що допомагає їм залишатися в курсі останніх новин і трендів, що сприяє розширенню їхнього світогляду;

- аналіз інформативних текстів сприяє розвитку навичок критичного мислення. Учні вчаться розпізнавати основні ідеї, робити висновки, оцінювати достовірність джерел і аргументів, а також виявляти упередження чи маніпуляції;

- робота з різними джерелами інформації допомагає учням розвивати навички аналізу та синтезу даних. Вони вчаться співставляти факти, порівнювати точки зору і формувати власну думку на основі отриманої інформації.

- інформативні тексти охоплюють різні теми, що дозволяє інтегрувати знання з різних дисциплін, що сприяє всебічному розвитку учнів і підвищує їхню здатність до міждисциплінарного мислення.

- учні отримують навички, які вони можуть застосовувати в реальному житті, такі як критичне сприйняття медіа, здатність формулювати і аргументувати власну думку, а також ефективно комунікувати з іншими.

Отже, використання функціональних і інформативних автентичних текстів у навчанні сприяє розвитку різних аспектів мовних навичок учнів, робить навчальний процес більш практичним і наближеним до реальних умов комунікації.

Зазначається, що автентичні тексти на занятті мають виконувати такі функції [13;18;38]:

1. Інформативна функція. Автентичні тексти повинні надавати учням корисну та актуальну інформацію про англomовні країни та англійську мову, що включає в себе історію, культуру, традиції, соціальні норми та сучасні події, що відбуваються в англomовних країнах. Завдяки цій інформації школяри можуть краще розуміти контекст вивченої мови і використовувати її у відповідних ситуаціях.

2. Стимулююча функція. Використання автентичних текстів сприяє розвитку пізнавальної активності та творчих здібностей учнів. Читання цікавих та захоплюючих матеріалів мотивує учнів до вивчення мови, сприяє формуванню їхнього інтересу до теми та підвищує залученість у навчальний процес. Учні стають активнішими учасниками уроків, більше обговорюють і аналізують прочитане, що сприяє розвитку критичного мислення.

3. Інтегративна функція. Автентичні тексти повинні спиратися на знання учнів з інших предметів та їхній життєвий досвід, що означає, що тексти можуть бути пов'язані з темами, які школяри вивчали на інших заняттях, такими як історія, географія, наука або література, що дозволяє учням застосовувати свої знання на практиці, інтегрувати різні дисципліни і покращувати загальне розуміння матеріалу.

4. Виховна функція. Автентичні тексти мають сприяти розвитку особистості учнів та формувати інтерес до предмета. Вони можуть включати моральні та етичні питання, що сприяють розвитку ціннісних орієнтирів та

емпатії. Через обговорення та аналіз текстів школярі можуть вчитися ставити себе на місце інших людей, розуміти різні точки зору і розвивати почуття толерантності.

5. Контролююча функція. Автентичні тексти можуть використовуватися для перевірки знань, навичок та вмінь учнів. Наприклад, різноманітні завдання, такі як тестування розуміння тексту, завдання на розширення словникового запасу, вправи на граматику та синтаксис. Такий підхід дозволяє викладачу оцінити прогрес учнів та визначити, які аспекти вивчення потребують додаткової уваги.

Дослідники виділяють кілька завдань для роботи з автентичним текстом [31; 32]:

- Завдання для мовленнєвої взаємодії (interactive activities). Такі завдання виконуються в парах або малих групах і поступово перетворюються на завдання для всієї групи учнів. Відомі три різновиди мовленнєвої взаємодії учнів: співробітництво (учасники працюють разом, щоб виробити єдину ідею), комбінування інформації (учасники обмінюються інформацією, яка відома тільки їм), передача інформації (один учасник передає інформацію іншому);

- Завдання з «інформаційною прогалиною» (information gap). Особливо важливими для особистого розвитку є завдання типу: «Opinion gap» (учні мають різні переконання та погляди і повинні дійти до єдиної думки), «Reasoning gap» (учні зіставляють різні докази);

- Проблемно орієнтовані завдання. Такі завдання базуються на різних когнітивних операціях, таких як: припущення та здогадка, класифікація, пошук подібностей та розбіжностей, ранжування, відкриття, інтерпретація, умовивід, оцінка, виключення зайвого, послідовність дій, причинно-наслідкові міркування, критичне мислення;

- Ситуації спонтанного спілкування. Такі завдання створюють навчальні ситуації, які переходять у природні, що стимулює учнів до спонтанного використання мови.

Англомовне читання можна поділити на кілька основних видів, кожен з яких має свої специфічні цілі та методи роботи.

1. Читання для загального розуміння – вид читання, який передбачає швидке переглядення тексту для отримання загальної ідеї про його зміст. Учні зосереджуються на ключових словах та фразах, щоб зрозуміти основні теми та головні думки без глибокого аналізу деталей. Наприклад, під час читання статті з газети, школярі можуть звертати увагу на заголовки, підзаголовки та перші речення абзаців [11, с 91].

2. Читання для детального розуміння – вид читання полягає у пошуку конкретної інформації або фактів у тексті. Учні переглядають текст з метою знайти потрібну інформацію, наприклад, дати, імена, цифри або відповіді на конкретні запитання, що особливо корисно при роботі з довідниками, статтями, оголошеннями [11, с 91].

3. Інтенсивне читання – передбачає детальне опрацювання тексту з метою глибокого розуміння його змісту, структури, стилю та мовних особливостей. Учні читають текст повільно, аналізують нові слова та фрази, вивчають граматичні конструкції та розбирають значення кожного речення, що підходить для навчальних текстів, літературних творів, наукових статей [19, с 102-105].

4. Екстенсивне читання – передбачає читання великої кількості матеріалу для задоволення та розширення кругозору. Головна мета – збільшення загальної кількості прочитаного матеріалу та розвиток навичок самостійного читання. Учні можуть обирати тексти, які їх цікавлять, такі як романи, оповідання, журнали, блоги, що сприяє покращенню швидкості читання та збільшенню словникового запасу [19, с 102-105].

5. Критичне читання – вид читання спрямований на аналіз та оцінку тексту з точки зору його аргументів, доказів, логіки та переконливості. Учні навчаються ставити запитання до тексту, аналізувати авторську позицію, ідентифікувати упередження та робити власні висновки, що важливо для роботи з науковими статтями, есе, політичними текстами [24, с 50].

6. Читання з прогнозуванням – вид читання включає прогнозування змісту тексту на основі заголовків, зображень, перших речень або попереднього знання теми. Учні роблять припущення про те, що буде в тексті, і під час читання перевіряють свої здогадки, що розвиває критичне мислення та навички передбачення [24, с 50].

7. Читання для рефлексії – полягає у глибокому осмисленні прочитаного та його особистому значенні для читача. Учні розмірковують над текстом, проводять паралелі зі своїм життям, розвивають емпатію та емоційне сприйняття, що підходить для читання художньої літератури, есе, мемуарів [24, с 51].

Використання різних видів читання на заняттях з англійської мови дозволяє забезпечити комплексний підхід до розвитку мовних навичок, адаптувати процес навчання до індивідуальних потреб учнів та підвищити ефективність засвоєння матеріалу.

Методи роботи з автентичними матеріалами на заняттях з англійської мови можуть бути різноманітними та ефективними. Один з таких методів – попереднє обговорення. Перед читанням або використанням автентичного тексту вчитель організовує обговорення теми або ключових понять, які містяться в тексті, що допомагає активувати попередні знання учнів і підготувати їх до сприйняття нової інформації. Наприклад, можна обговорити очікування та припущення щодо змісту статті про культурні традиції певної країни [7].

Ще один метод – читання з метою. Встановлення конкретної мети перед читанням тексту допомагає учням зосередитися на певній інформації або аспекті тексту. Наприклад, можна дати завдання знайти інформацію про основні історичні події країни [46, с 23].

Лексичні вправи також є важливим методом роботи з автентичними матеріалами. Робота зі словником та новою лексикою, що зустрічається в тексті, включає переклад, визначення значень слів та створення власних

речень з новими словами. Наприклад, виписування нових слів з тексту, їх переклад та використання в контексті власного життя [46, с 23].

Аналіз тексту передбачає детальний розбір тексту з акцентом на його структуру, стилістичні особливості, головні та другорядні ідеї. Наприклад, можна визначити основну тему, підтеми, а також стилістичні прийоми, використані автором [46, с 23].

Рольові ігри допомагають інсценізувати ситуації, описані в тексті, з метою відпрацювання мовних навичок та розуміння контексту. Наприклад, розігрування сценок з інтерв'ю або діалогу, що були у тексті [44, с 77].

Дискусії організовуються на тему тексту, що дозволяє учням виражати свої думки, аргументувати позицію та слухати інші точки зору. Наприклад, можна провести дискусію на тему культурних відмінностей та їх впливу на спілкування.

Проектна діяльність включає виконання проєктів на основі прочитаного тексту, таких як дослідження, презентації, творчі роботи. Наприклад, можна створити презентацію про культурні традиції країни, описані у тексті, або написати есе на основі отриманої інформації [44, с 77].

Завдання на креативність використовують текст як основу для створення власних творів, таких як оповідання, вірші, малюнки тощо. Наприклад, написання власного оповідання, натхненного прочитаним текстом, або створення ілюстрацій до нього [44, с 77].

Інформаційні завдання передбачають виконання завдань, в яких учні обмінюються інформацією, отриманою з різних частин тексту, щоб скласти повну картину. Наприклад, кожен учень отримує частину інформації про історичну подію і потім всі разом складають повну хронологію події [45, с 13].

Контрольні завдання включають використання тестів, вікторин, письмових робіт для перевірки розуміння та засвоєння матеріалу. Наприклад, проведення тесту на розуміння прочитаного тексту або написання короткого есе за його мотивами [45, с 13].

Зазначені методи дозволяють максимально ефективно використовувати автентичні матеріали на уроках англійської мови, сприяючи розвитку лінгвосоціокультурної компетентності та підвищенню рівня володіння мовою.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЧИТАННІ З СТАРШІЙ ШКОЛИ

2.1. Критерії відбору автентичних країнознавчих текстів для формування лінгвосоціокультурної компетентності

Відбір автентичних країнознавчих текстів для формування лінгвосоціокультурної компетентності є важливим завданням в освітньому процесі, особливо у вивченні іноземних мов.

Одним із важливих завдань при побудові освітнього процесу в межах елективного курсу «Країнознавство» є визначення критеріїв відбору навчального матеріалу для старшокласників з метою формування їхньої лінгвосоціокультурної компетентності в читанні. У наукових колах немає єдиної думки щодо термінології, яка використовується в цьому контексті: зустрічаються терміни «принципи», «критерії», «вимоги» до змісту та «особливості відбору» текстів. Тому ми пропонуємо ретроспективний аналіз досліджень, що стосуються визначення цих аспектів, які є найбільш релевантними для нашого напрямку.

Т. М. Фролова, зосереджуючись на формуванні лінгвосоціокультурної компетентності в читанні, виділяє такі принципи відбору текстів із соціокультурним потенціалом: лінгвокраїнознавчий або культурологічний принцип, принцип соціокультурного потенціалу, принцип відбору текстів за загальнокультурною значущістю, принцип різноманітності текстів за тематикою, жанром і ситуаційним контекстом, принцип антропоцентричності,

принцип наративності, а також принцип обов'язковості та загальновідомості [39, с 95-102].

В. В. Черниш, у свою чергу, пропонує враховувати при відборі текстів для читання такі аспекти, як змістовність та інформативність, цікавість матеріалу, наявність у тексті вже відомих учням фонових знань, відповідність мовних труднощів рівню підготовки, виховну цінність тексту та його зв'язок із життєвим досвідом старшокласників [41, с 335].

У нашому дослідженні ми будемо спиратися на визначення принципів і критеріїв відбору, запропоновані Н. Ф. Бориско. Під принципами відбору ми розуміємо загальні положення, що визначають структуру і зміст елективного курсу «Країнознавство». Критерії відбору, у свою чергу, розглядаються як специфічні ознаки, за якими здійснюється оцінка текстів з точки зору їхньої якості та кількісних характеристик, щоб вирішити, чи варто включати їх у зміст цього курсу [5, с 11].

Таким чином, відбір автентичних англomовних текстів для курсу «Країнознавство» базується на чітко визначених критеріях. Ми трактуємо ці критерії як основні ознаки, що дозволяють якісно та кількісно оцінити текстовий матеріал і вирішити, чи буде він використаний у навчальному процесі відповідно до поставлених освітніх цілей.

Л. П. Голованчук, вивчаючи процес навчання учнів у загальноосвітніх школах, уточнює вимоги до навчальних матеріалів культурознавчого характеру. Вона зазначає, що такі матеріали повинні бути автентичними, інформативними, відповідати віковим особливостям та національній ментальності учнів, а також відповідати навчальній програмі. Крім того, важливою є їхня культурна та країнознавча цінність, а також загальновідомість включених реалій серед носіїв мови.

Дослідниця також виділяє спеціальні вимоги до пізнавально-інформаційних текстів з культурно-країнознавчим змістом, такі як відповідність загальнодіяльнісному фону та тематична значущість. Для текстів пісенно-поетичного жанру важливим є вплив на емоційний розвиток

учнів. На основі цих вимог Л. П. Голованчук формулює критерії відбору навчальних текстів культурно-країнознавчого спрямування, враховуючи їхню загальновідомість серед носіїв мови, культурологічну та країнознавчу цінність, автентичність, відповідність адресатові, інформативність, змістовність та тематичність [10, с 118].

У своєму дослідженні Н. В. Осадча зазначає, що на сучасному етапі розвитку методики навчання іноземних мов і культур існує поділ критеріїв відбору іншомовних текстів як навчального матеріалу на дві основні групи: якісні та кількісні критерії.

Якісні критерії охоплюють аспекти, що стосуються змісту та характеру тексту, такі як його інформативність, автентичність, культурна цінність, відповідність навчальним цілям та рівню підготовки учнів. Вони визначають, наскільки текст відповідає вимогам навчальної програми і чи здатний він ефективно сприяти розвитку лінгвосоціокультурної компетентності учнів [30, с 119].

Кількісні критерії, у свою чергу, стосуються вимірюваних параметрів тексту, таких як обсяг, лексична насиченість, складність граматики, частотність використання певних мовних конструкцій. Такі критерії дозволяють оцінити, наскільки текст підходить для певного етапу навчання та чи є він доступним для розуміння і опрацювання учнями [30, с 119].

Зазначені групи критеріїв забезпечують комплексний підхід до відбору текстового матеріалу, що допомагає максимально ефективно інтегрувати його у навчальний процес.

На основі проведеного наукового аналізу ми визначили наступні критерії для відбору навчальних текстів, які сприятимуть формуванню лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках елективного курсу «Країнознавство» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Критерії відбору навчального країнознавчого текстового матеріалу для формування ЛСКК в англомовному читанні на уроках «Країнознавство»

Група критеріїв:	
1. Якісні критерії	Критерії змісту: - відповідність реальному мовному контексту (автентичність); - тематична спрямованість; - лінгвосоціокультурна та

Продовження таблиці 1.1.

	країнознавча значущість; - змістовна насиченість (інформативність); - естетична цінність.
	Мовні критерії відбору: - складність лексичного наповнення; - граматичні труднощі; - складність стилістичного забарвлення.
2. Кількісний критерій	Об'єми текстового матеріалу.

Одним із ключових критеріїв відбору текстів для формування ЛСКК є автентичність, тобто відповідність тексту реальному мовному контексту. З методичної точки зору, країнознавчі тексти можуть бути двох типів: автентичні, тобто створені носіями мови для носіїв мови з певною метою, і навчальні, які адаптовані для конкретних освітніх цілей з урахуванням рівня мовної підготовки учнів.

У контексті нашого дослідження культурологічна автентичність тексту передбачає, що матеріали повинні відображати сучасний стан справ в англomовних країнах, а не містити застарілу або архаїчну інформацію, що дозволяє учням вивчати культуру англomовних народів через безпосередній контакт із мовою цих країн.

Інформаційна автентичність текстів полягає в тому, що вони мають викликати природний інтерес у старшокласників, містити країнознавчу інформацію, яка є актуальною для їхнього віку та профільної орієнтації. Важливо зазначити, що уроки країнознавства не повинні зводитися до

простого накопичення фактів про країни; вони повинні слугувати засобом для розвитку ЛСКК, що, у свою чергу, підвищує мотивацію та інтерес до вивчення іноземної мови та культури [30, с 121].

Ситуативна автентичність текстів стосується жанрового різноманіття матеріалів. Використання текстів різних жанрів дозволяє учням ознайомитися з широким спектром мовних стилів, що робить процес навчання більш динамічним і цікавим. Ми підкреслюємо важливість реактивної автентичності та автентичності оформлення матеріалів. Реактивна автентичність означає, що текст повинен викликати у учнів емоційну, мовленнєву та інтелектуальну реакцію [29, с 14].

Автентичність оформлення тексту також відіграє важливу роль, оскільки вона створює відчуття реального міжкультурного контакту між читачем і автором тексту, що можна досягти за допомогою використання фотографій, ілюстрацій, схем та інших візуальних елементів, які допомагають краще зрозуміти контекст і комунікативну функцію тексту [46, с 23].

Особливо слід наголосити на важливості автентичності завдань до тексту. Автентичні завдання – це ті, що стимулюють учнів до взаємодії з текстом, наголошуючи на операціях, що виконуються в реальних умовах під час роботи з джерелом інформації. Такі завдання спрямовані не на переклад кожного незнайомого слова, а на пошук і осмислення інформації, що міститься у тексті.

Таким чином, культурологічна автентичність навчальних матеріалів є надзвичайно важливою з точки зору нашого дослідження. Вона забезпечує учням можливість зануритися в сучасний культурний контекст англomовних країн, сприяючи розвитку їхньої лінгвосоціокультурної компетентності.

При відборі навчальних текстів для формування ЛСКК на уроках «Країнознавство», критерієм тематичної спрямованості є надзвичайно важливим. Читання як вид мовленнєвої діяльності має за мету не просто розуміння мовних структур, а, перш за все, усвідомлення змісту тексту. Тому

текст слід сприймати як носій інформації, що має значення та зміст, а не лише як лексико-граматичний матеріал.

При відборі англомовних країнознавчих текстів для формування ЛСКК необхідно враховувати ці тематичні категорії, а також адаптувати матеріал відповідно до інтересів старшокласників, що можна досягти шляхом анкетування для виявлення читацьких інтересів учнів.

Важливим аспектом є модульна культурограмна організація відібраного матеріалу в авторській програмі курсу «Країнознавство» для старших класів. У рамках цього курсу фактичний виклад інформації поступово переходить до проблемного аналізу, що дозволяє поглибити розуміння культурних та соціальних аспектів [30, с 118].

Таким чином, критерієм тематичної спрямованості при відборі текстів є важливість охоплення широкого спектра тем і підтем, що сприяє формуванню всебічного розуміння країнознавчого матеріалу та розвитку лінгвосоціокультурної компетентності учнів.

Вибір навчальних текстів для курсу «Країнознавство» повинен базуватися на їхній лінгвосоціокультурній та країнознавчій значущості, що включає оцінку якості текстів з урахуванням їхньої здатності сприяти формуванню ЛСКК у старшокласників. Для цього важливо визначити, як саме текст відповідає лінгвосоціокультурним цілям освіти, які є основою нашого дослідження.

Лінгвосоціокультурна значущість текстів визначається їх здатністю сприяти формуванню мовної особистості учнів, що включає оцінку текстів з точки зору їхнього внеску у розвиток особистих мотивів, цілей і установок старшокласників. Тексти повинні допомагати учням розширювати своє розуміння світу, доповнюючи їхні знання про культуру англомовних країн, і при цьому бути доступними для розуміння з новими лексичними та граматичними зразками [39, с 99].

Оцінка лінгвосоціокультурної цінності навчального матеріалу передбачає визначення того, наскільки текст допомагає пізнати культуру

англомовних країн, що включає кількість і якість соціокультурної інформації, що подається, а також те, як дана інформація сприймається учнями. Важливо також враховувати смислове навантаження тексту, тобто його здатність розширювати культурні уявлення учнів.

Країнознавча значущість текстів оцінюється за їхньою здатністю відображати ключові аспекти життя англомовних країн, що включає факти культури, географічні назви, відомих особистостей, історичні події, реалії та культурні продукти, такі як кінофільми. Тексти повинні відображати сучасний стан справ у географічному, політичному та соціальному контексті англомовних країн, що допомагає підтримувати інтерес учнів до вивчення країнознавства та іноземної мови загалом [41, с 381].

Таким чином, при відборі текстів для курсу «Країнознавство» важливо забезпечити їхню лінгвосоціокультурну та країнознавчу значущість, щоб навчальний матеріал відповідав цілям формування культурної компетентності учнів і був актуальним і корисним для їхнього навчання.

Критерії відбору навчального країнознавчого текстового матеріалу для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках «Країнознавство» включають важливий аспект, який називається змістовна насиченість або інформативність. У контексті культурознавчого підходу до навчання іноземним мовам та культурі, текст розглядається як не тільки лінгвістична одиниця, але і як носій культурної інформації.

Інформативність тексту є однією з найважливіших характеристик, що пов'язано з тим, що текст має бути здатним передавати нову і актуальну інформацію, яка буде цікавою і корисною для старшокласників. Зокрема, текст повинен містити такі відомості, які викликають природний інтерес у читачів завдяки своїй актуальності і значущості.

Жанрове різноманіття країнознавчих текстів дозволяє використовувати різні типи текстів на уроках, задовольняючи потребу учнів в новій і цікавій інформації. Важливо, що навчальний матеріал слід оцінювати не лише за кількістю інформації, а за тим, наскільки вона нова та цінна для читача. Текст

повинен сприяти формуванню нових знань і розширенню розуміння культурних аспектів англомовних країн [43, с 6].

Проблема інформативності виявляється у тому, що текст повинен бути не просто носієм нових лексичних чи граматичних конструкцій, а джерелом нової, актуальної інформації, яка може бути корисною і цікавою для старшокласників, що підвищує їхню мотивацію до вивчення іноземної мови та країнознавства. Важливо, щоб текст не лише доповнював знання учнів, але і стимулював їхній пізнавальний інтерес, що робить читання більш захоплюючим і продуктивним.

Оцінка інформативності тексту визначається не стільки обсягом фактичної інформації, скільки тим, наскільки ця інформація стає частиною знань читача. Тексти мають бути новими та актуальними, такими, що не відображені в підручниках і матеріалах, що використовуються в навчальному процесі, що забезпечує умови для пізнавальної діяльності, де учні можуть застосувати отримані знання в різних аспектах свого життя [43, с 9].

Таким чином, при відборі текстів для формування лінгвосоціокультурної компетентності важливо враховувати інформативність як критерій, що визначає новизну та актуальність лінгвосоціокультурної інформації, яку ці тексти несуть.

Критерії відбору навчального країнознавчого текстового матеріалу для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках «Країнознавство» включають важливий аспект, як естетична цінність. Естетична привабливість текстів грає ключову роль у їхньому виборі, адже вона може значно вплинути на сприйняття та інтерес учнів.

Згідно з підходами, що розглядають естетичний вплив як один з головних критеріїв при відборі текстів, важливо враховувати, що естетична цінність тексту не обмежується лише його жанровою різноманітністю, що стосується як художніх текстів, так і творів пісенно-поетичного жанру, а також пізнавально-інформаційних текстів [28, с 147].

Тексти пісенно-поетичного жанру мають особливу естетичну цінність завдяки їхньому здатності відображати національні традиції, свята, героїв та інші культурні аспекти.

Вони використовують вербальні образи для передачі емоцій та створення яскравих картин життя народу, що робить їх дуже ефективними для формування естетичного смаку учнів. Пісні та вірші, як форми мистецтва, не лише передають інформацію, але й збагачують емоційну сферу, стимулюють художньо-образне мислення, що важливо для розвитку духовності і культури учнів.

Естетичний вплив тексту може проявлятися не тільки через його зміст, але й через його оформлення. Естетично привабливий текст характеризується не тільки гармонійною структурою та стилем, але й приємним виглядом, що включає використання малюнків, схем, фотографій та ілюстрацій. Такі елементи оформлення підвищують загальну привабливість тексту та полегшують його сприйняття [22, с 55].

Таким чином, при відборі навчального матеріалу для формування лінгвосоціокультурної компетентності, необхідно враховувати як естетичну цінність змісту текстів, так і їхню естетичну привабливість на рівні оформлення, що забезпечить не лише ефективну передачу знань, але й створить умови для позитивного сприйняття та інтересу до країнознавчих текстів.

При відборі навчального країнознавчого текстового матеріалу для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні на уроках «Країнознавство», важливо враховувати кілька аспектів, що стосуються складності текстів. Зазначені аспекти допомагають оцінити, наскільки текст буде відповідати рівню підготовки учнів і наскільки ефективно він сприятиме їхньому навчанню.

По-перше, слід звернути увагу на складність лексичного наповнення тексту, що включає оцінку використовуваних у тексті слів і виразів з точки зору їхньої рідкості та специфічності. Лексичне наповнення тексту може

варіюватися від простих і загальноживаних слів до складних і рідкісних термінів. Тексти з високим рівнем лексичної складності можуть містити багато професійних термінів, сленгу або спеціальних виразів, які можуть бути новими для учнів. Важливо, щоб вибраний текст відповідав рівню знань учнів, щоб не перевантажити їх надто складною лексикою, але і не був надто простим, щоб не втратити навчальну цінність [27, с 359].

По-друге, важливим критерієм є граматичні труднощі тексту, що стосується складності граматичних конструкцій, які використовуються в тексті. Тексти можуть містити різноманітні граматичні структури, від простих речень до складних конструкцій з підрядними реченнями, умовними формами або пасивними конструкціями. Оцінка граматичної складності допомагає визначити, чи зможуть учні зрозуміти і правильно використовувати ці конструкції, або чи потребують вони додаткової підтримки для їх освоєння [27, с 360].

По-третє, стилістична складність тексту також є важливим критерієм, що включає в себе аналіз стилю написання тексту, який може варіюватися від формального до неформального, від літературного до наукового. Стилiстична складність може впливати на сприйняття тексту учнями, оскільки різні стилі можуть вимагати різних рівнів розуміння і інтерпретації. Тексти з багатим і складним стилістичним оформленням можуть бути особливо корисними для розвитку навичок критичного мислення і аналізу, але водночас вони можуть бути складними для розуміння без належної підготовки [19, с 104].

Отже, при відборі країнознавчих текстів для уроків «Країнознавство» важливо зважати на лексичну, граматичну та стилістичну складність тексту, що допоможе забезпечити ефективне навчання і відповідність матеріалу рівню підготовки учнів, сприяючи розвитку їхньої лінгвосоціокультурної компетентності.

При відборі навчального країнознавчого текстового матеріалу для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках «Країнознавство» важливо враховувати обсяги тексту. Даний

критерій включає кількість і довжину текстів, які будуть використовуватися в навчальному процесі, і має прямий вплив на ефективність навчання.

Обсяг текстового матеріалу визначає, наскільки великим або маленьким буде текст, який учні мають читати та аналізувати. Зазначений параметр включає кілька аспектів, які слід враховувати [42, с 29]:

1. Один з основних аспектів обсягу текстового матеріалу – це його довжина. Тексти можуть бути короткими, середньої довжини або довгими. Короткі тексти, наприклад, статті або уривки, зазвичай підходять для швидкого ознайомлення з темою і можуть використовуватися для введення в нові поняття або теми. Тексти середньої довжини забезпечують більше деталей і контексту, що дозволяє глибше вивчити конкретні аспекти країнознавства. Довгі тексти можуть пропонувати вичерпний аналіз і детальне розглядання теми, але їх використання може вимагати більше часу та зусиль з боку учнів;

2. Важливо оцінювати не лише довжину тексту, а й те, наскільки інтенсивно він насичений інформацією. Текст може бути великим за обсягом, але містити велику кількість повторюваних або менш важливих деталей, що знижує його інформаційну цінність. Тексти з високою інтенсивністю інформації забезпечують більше корисної інформації на менший обсяг тексту, що може бути корисно для поглибленого вивчення теми;

3. Обсяг текстового матеріалу також має відповідати рівню знань та навичок учнів. Для молодших або менш підготовлених учнів краще використовувати коротші і простіші тексти, тоді як старші або більш підготовлені учні можуть впоратися з довшими і складнішими текстами, що дозволяє забезпечити відповідний рівень виклику без перевантаження учнів;

4. Важливо також враховувати, як текстовий матеріал розподіляється в межах курсу. Рівномірний розподіл текстів різної довжини і складності допомагає уникнути монотонності і підтримує інтерес учнів протягом навчального процесу.

Отже, критерій обсягу текстового матеріалу має на меті забезпечити оптимальну кількість і довжину текстів для досягнення навчальних цілей. Правильно підібрані обсяги текстів сприяють кращому засвоєнню матеріалу, розвитку навичок читання і аналізу, а також підвищують загальну ефективність навчання.

2.2. Підсистема вправ для формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні автентичних країнознавчих текстів в старшій школі

Підсистема вправ для формування лінгвосоціокультурної компетентності у старшокласників в англomовному читанні автентичних країнознавчих текстів в старшій школі має бути ретельно продумана і спрямована на досягнення конкретних цілей. Такі вправи повинні допомогти учням не лише розвинути навички читання англomовних текстів, але й зрозуміти соціокультурний контекст та специфіку країн, мова яких вивчається.

Для створення ефективної підсистеми вправ важливо було визначити кілька ключових аспектів. Перш за все, необхідно було чітко окреслити групи, види та типи вправ, які стануть частиною цієї підсистеми. Крім того, потрібно було розробити послідовність, в якій ці групи, види та типи вправ будуть розташовані, з урахуванням різних етапів формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК).

Підсистема вправ, спрямована на формування ЛСКК у старшокласників під час англomовного читання в курсі країнознавства, є інтегрованою частиною загальної системи вправ. Така загальна система має на меті одночасно розвивати ЛСКК та англomовну читацьку компетентність, причому обидва ці процеси відбуваються в тісному зв'язку та взаємодії один з одним.

Таким чином, розробка підсистеми вправ враховує необхідність комплексного підходу, де кожен елемент вправ підтримує загальний процес формування необхідних компетенцій, а їхнє розташування та типологія

відповідають послідовності етапів розвитку учнів у вивченні англomовного читання та країнознавства.

Після детального аналізу методичної літератури з даної проблематики, можна виділити кілька основних вимог до виконання вправ. Перше, що потрібно враховувати, це правильний вибір ступеня керування під час виконання вправ. У більшості випадків у нашій підсистемі використовується частково або мінімально кероване навчання. Часткове керування мовленнєвими діями учнів включає використання спеціально створених опор та зразків, які допомагають виконати завдання. Мінімальний рівень керування передбачає лише надання комунікативного завдання, що орієнтоване на розуміння та інтерпретацію лінгвосоціокультурної інформації, представленої в англomовних країнознавчих текстах.

Також важливо забезпечити учнів необхідними опорами, які можуть бути як природними, так і штучно створеними, змістовими чи смисловими, вербальними чи невербальними. Наприклад, змістові опори можуть включати посторінкові коментарі до незнайомих англomовних реалій, фотокартки та малюнки. Смислові опори можуть складатися з ключових слів з тексту, таблиць, схем, дат і цифр. Крім того, учні можуть використовувати спеціальні інструкції або пам'ятки для виконання конкретних вправ [28, с 145].

Ще одним важливим аспектом є вибір оптимального способу виконання вправ. Деякі вправи доцільно виконувати у класі у фронтальному або індивідуальному режимі, інші – у парах чи групах. Важливо також враховувати місце виконання вправ: вони можуть виконуватися як на уроці, так і позаурочно, у режимах онлайн та офлайн.

Щодо контролю виконання вправ, до нього висуваються такі вимоги: форма контролю та критерії оцінки мають відповідати об'єктам роботи, а сам контроль повинен бути об'єктивним. Оскільки читання як вид мовленнєвої діяльності має рецептивний характер, доцільно використовувати різноманітні методи перевірки: тести, знаходження певних фактів у тексті, відповіді на

запитання, підбір ілюстративного матеріалу, заповнення таблиць із лінгвосоціокультурною інформацією.

Такий підхід дозволяє забезпечити як контроль розуміння прочитаного з боку викладача, так і взаємоконтроль або самоконтроль учнів за допомогою ключів [30, с 139].

Ми представимо відібрані типи вправ для розвитку лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у старшокласників під час англomовного читання на уроках з країнознавства, пов'язавши їх з відповідними вимогами, як це показано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Типи вправ для формування у старшокласників ЛСКК під час англomовного читання на уроках з країнознавства

Назва вимоги	Опис типу вправ
Мотивація	<p>Вправи, що стимулюють комунікативну мотивацію (тип вправ спрямований на те, щоб спонукати учнів до активної участі в комунікативному процесі, використовуючи іноземну мову як засіб для обміну інформацією, вираження думок і емоцій. Такі вправи мотивують учнів до взаємодії один з одним у ситуаціях, наближених до реального життя, де вони використовують англійську мову для досягнення конкретних цілей. Наприклад, вправи можуть включати дискусії на актуальні теми, обговорення культурних особливостей країн, де розмовляють англійською, або дебати з питань, пов'язаних із країнознавством).</p> <p>Вправи на рольову комунікативну мотивацію (передбачають виконання учнями певних рольових функцій у вигаданих або змодельованих ситуаціях, що імітують реальні життєві обставини. Учні приймають на себе ролі, які вимагають від них використання англійської мови для досягнення конкретних комунікативних цілей, що підсилює їхню мотивацію через занурення в контекст. Наприклад, учні можуть грати ролі туристів, екскурсоводів, журналістів або жителів англomовних країн, що вимагає від них використання лексичних та граматичних структур, пов'язаних із культурою, історією, та традиціями країни, яка вивчається).</p>

Продовження таблиці 2.2.

Комуникативний компонент	<p>Вправи, що не вимагають комунікації (тип вправ орієнтований на індивідуальне виконання завдань, де учні не взаємодіють безпосередньо один з одним. Основна мета таких вправ — закріплення та відпрацювання мовного матеріалу, зосередження на розвитку певних мовних навичок, таких як розуміння тексту, граматичні конструкції або засвоєння нової лексики).</p> <p>Вправи з умовною комунікацією (займають проміжне місце між повністю індивідуальними вправами та вправами, які базуються на реальній комунікації. У таких вправах учні взаємодіють один з одним, але ця взаємодія має певний умовний характер. Наприклад, учні можуть виконувати завдання, де необхідно заповнити анкету на основі заданої інформації, розіграти діалог за сценарієм або знайти інформацію в тексті, щоб поділитися нею з іншим учнем).</p> <p>Вправи, побудовані на реальній комунікації (тип вправ максимально наближений до реальних ситуацій спілкування, де учні взаємодіють один з одним або з викладачем без заздалегідь визначених рамок чи обмежень. Вправи на реальній комунікації передбачають обмін думками, вирішення проблем, обговорення тем або подій, пов'язаних із країнознавством, що вивчається).</p>
Ступінь спрямованості на отримання інформації	<p><i>Вправи, що зосереджені на отриманні інформації/поєднують отримання та відтворення інформації/охоплюють отримання, відтворення та створення інформації.</i></p>
Ступінь керування за мовленнєвими діями учнів	<p>Частково керовані вправи (передбачають певний рівень підтримки з боку викладача або спеціально підготовлених матеріалів. Учні виконують завдання, використовуючи підказки, зразки або інші опори. Наприклад, робота з текстом, де є коментарі до незнайомих слів або реалій, що допомагають зрозуміти зміст).</p> <p>Мінімально керовані вправи (спрямовані на розвиток самостійності учнів, коли їм надаються лише загальні інструкції або завдання, які вони повинні виконати без додаткових підказок. Наприклад, завдання на інтерпретацію тексту або відповіді на запитання до прочитаного матеріалу).</p>

Продовження таблиці 2.2.

Наявність опор	<p>Вправи з використанням природних опор (грунтуються на матеріалах, які вже містять інформацію або підказки, що допомагають учням виконувати завдання. Природні опори можуть включати в себе ілюстрації, фотографії, мапи, діаграми, текстові фрагменти, заголовки або підказки в контексті самого тексту).</p> <p>Вправи з використанням штучно створених опор (передбачають введення спеціально розроблених інструментів для полегшення виконання завдань. До таких опор відносяться схеми, таблиці, ключові слова або фрази, план тексту, які створюються спеціально для конкретного завдання або навчальної теми).</p> <p>Вправи без опор (спрямовані на розвиток у учнів навичок самостійного мислення та аналізу. У таких вправах учні не отримують жодних допоміжних матеріалів або підказок і повинні виконувати завдання, покладаючись лише на свої знання, мовні вміння та навички).</p> <p>Вправи, де учні самостійно створюють опори (орієнтовані на розвиток у учнів навичок самостійного пошуку та організації інформації. Учні повинні самі створювати допоміжні матеріали, які допоможуть їм виконати завдання).</p>
Формат організації	<p><i>Вправи для роботи всім класом/ індивідуальні вправи/вправи в парах/ для малих груп/для роботи в командах.</i></p>
Дослідницький компонент	<p>Вправи, що містять дослідницькі елементи (передбачають активну участь учнів у процесі збору, аналізу та інтерпретації інформації, що дозволяє їм здійснювати власні дослідження на основі заданої теми або питання).</p> <p>Вправи без дослідницького компоненту (зосереджені на засвоєнні матеріалу та відпрацюванні навичок без необхідності проведення додаткових досліджень або самостійного збору інформації).</p>
Спосіб виконання	<p><i>Усні/письмові вправи.</i></p>

Продовження таблиці 2.2.

Навчальна функція	<p>Вправи для тренування навичок (спрямовані на покращення і відпрацювання конкретних мовних або когнітивних навичок, необхідних для ефективного володіння мовою і розуміння текстів).</p> <p>Вправи для контролю знань (призначені для оцінювання того, наскільки добре учні засвоїли матеріал та навички, що вивчаються. Вони можуть включати різні форми оцінювання, які дозволяють вчителям перевірити рівень знань і вміння учнів, а також визначити області, що потребують додаткової уваги).</p>
Місце та режим виконання	<i>Вправи для виконання в класі/домашні вправи/вправи, що виконуються онлайн/офлайн.</i>

Процес формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у читанні країнознавчих текстів складається з трьох основних етапів: підготовчого, основного та завершального. Кожен з цих етапів виконує специфічні функції та використовує різні методи, які допомагають учням розвивати необхідні навички та знання.

На підготовчому етапі метою є створення бази для подальшого освоєння країнознавчих текстів. Учні знайомляться з основними аспектами англomовної культури та суспільства, що буде корисно при читанні текстів. Основні завдання включають оцінку попередніх знань учнів про англomовні країни, введення в контекст основних культурних і соціальних аспектів, активізацію лексики через словники і ігри, а також ознайомлення з різними жанрами країнознавчих текстів. Методами роботи є інтерактивні лекції, презентації, мультимедійні матеріали та практичні завдання для активізації нової лексики [30, с 144].

На основному етапі увага концентрується на глибокому освоєнні текстів через активне читання, аналіз та інтерпретацію. Учні виконують завдання на читання та розуміння текстів, застосовують різні стратегії читання, такі як сканування та критичний аналіз. Важливим є розбір культурних реалій, представлених у текстах, а також обговорення і рефлексія для порівняння прочитаного матеріалу з власним досвідом.

Практичні вправи включають написання есе, підготовку презентацій та участь у рольових іграх [21 с. 133].

Завершальний етап спрямований на оцінку досягнутих результатів і підведення підсумків. Учні проходять тести, контрольні роботи або проектні роботи для перевірки рівня засвоєння матеріалу. Важливо надати зворотний зв'язок щодо досягнень і областей, що потребують покращення, через індивідуальні консультації або групові дискусії. Рефлексія про те, що було вивчено і як це застосовується на практиці, допомагає учням осмислити отримані знання. Останнім кроком є формулювання рекомендацій для подальшого навчання і розвитку навичок [16 с. 181].

Кожен етап включає конкретні методи і завдання, що допомагають учням систематично формувати і вдосконалювати свою лінгвосоціокультурну компетентність у читанні країнознавчих текстів.

У відповідності до зазначених етапів формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у читанні країнознавчих текстів нами було створено схему для розуміння груп вправ, які найбільш доцільно використовувати (див. рис. 2.1).

1. Підготовчий етап:

- група вправ для оволодіння структурно-сисловою організацією англомовного країнознавчого тексту;
- група вправ для формування навичок читання країнознавчих текстів;
- група вправ для навчання розпізнавання, розуміння та інтерпретації отриманої при читанні лінгвосоціокультурної інформації.

2. Основний етап:

- група вправ для розвитку вмінь читання країнознавчих текстів.

3. Завершальний етап:

- група вправ для інтерпретації лінгвосоціокультурної інформації та її презентації в білінгвальному середовищі.

Рис. 2.1. Підсистема вправ для формування у старшокласників ЛСКК в англomовному читанні на уроках країнознавства

Група вправ для оволодіння структурно-смісловою організацією англomовного країнознавчого тексту спрямована на те, щоб допомогти учням старших класів зрозуміти і правильно інтерпретувати структуру та зміст тексту, що важливо для того, щоб учні могли не тільки прочитати текст, але й грамотно його аналізувати, розпізнавати ключові елементи структури та виявляти основні смислові компоненти.

Приклад: вправа на визначення основних частин тексту

Мета: навчити учнів визначати і відрізняти основні частини англomовного країнознавчого тексту, такі як вступ, основна частина та висновок.

Текст: *Christmas in the United Kingdom is a festive time filled with traditions and celebrations. The season starts with Advent, a period of four weeks leading up to Christmas Day. During this time, people decorate their homes with festive lights and ornaments. One of the most popular traditions is the Christmas dinner, which typically includes roast turkey, stuffing, and Christmas pudding. Families also exchange gifts and attend church services to celebrate the holiday. Additionally, various towns and cities host Christmas markets and fairs, offering a range of festive goods and foods. In conclusion, Christmas in the UK is a time of joy and community. It is celebrated with various traditions that bring people together and create a festive atmosphere. From the decorations to the food, each element contributes to the unique way the holiday is celebrated in Britain.*

Прочитайте текст і визначте:

1. Який абзац є вступом?
2. Яка частина є основною частиною?
3. Який абзац є висновком?

Поясніть, чому ви вважаєте, що кожен абзац відноситься до відповідної частини тексту.

Група вправ для формування навичок читання країнознавчих текстів. Дана група вправ призначена для розвитку комплексних навичок читання, зокрема вміння розуміти, аналізувати та інтерпретувати країнознавчі тексти англійською мовою. Вправи націлені на вдосконалення вмінь роботи з текстами, що містять інформацію про культуру, історію та суспільство англомовних країн.

Приклад: вправа «Визначення головної ідеї»

Мета: розвинути навички визначення основної ідеї тексту.

Опис: учні отримують країнознавчий текст про традиції святкування Нового року в різних країнах. Після читання тексту їм потрібно визначити і записати основну ідею кожного абзацу та загальну ідею всього тексту.

Текст: *New Year's celebrations around the world vary significantly. In some countries, like Japan, the New Year is a time for religious rituals and family gatherings. In others, like the United States, it is marked with fireworks and parties. Despite the differences, all celebrations share a common theme of welcoming the new year with hope and joy.*

Завдання для учнів:

1. Напишіть основну ідею кожного абзацу.
2. Визначте загальну ідею тексту.

Група вправ для навчання розпізнавання, розуміння та інтерпретації отриманої при читанні лінгвосоціокультурної інформації допомагає учням старшої школи розвивати навички розпізнавання, розуміння та інтерпретації лінгвосоціокультурної інформації в англомовних країнознавчих текстах. Завдання цієї групи зосереджені на тому, щоб учні могли не тільки ідентифікувати культурні особливості і соціокультурні аспекти, але й аналізувати їх значення та вплив на текст.

Приклад: вправа «Аналіз культурних аспектів у тексті»

Мета: розвивати навички розпізнавання, розуміння і інтерпретації лінгвосоціокультурної інформації в англомовних текстах.

Матеріали: текст про святкування Дня Святого Патрика в Ірландії, таблиця для заповнення, доступ до словників та культурних довідників.

Визначення культурних аспектів: учні підкреслюють або виділяють частини тексту, які містять інформацію про культурні елементи свята (наприклад, використання трилисника як символу, традиційні страви, звичаї).

В таблиці (додається до вправи) учні записують зазначені елементи і надають коротке пояснення їхнього значення.

Текст: *St. Patrick's Day, celebrated on March 17th, is one of the most important national holidays in Ireland. This holiday honors St. Patrick, the patron saint of Ireland, who was a missionary and spread Christianity across the island.*

Traditionally on this day, the Irish wear green clothing, as green symbolizes Ireland's national identity and its lush landscapes. One of the main symbols of the celebration is the shamrock, which St. Patrick used to explain the concept of the Holy Trinity. This symbol can be seen on clothing, decorations, and even in food.

St. Patrick's Day festivities include a parade in cities throughout Ireland. These parades are often accompanied by music, dancing, and large celebratory processions. Many cities host festivals where visitors can enjoy traditional Irish foods such as corned beef and cabbage, which is popular on this day.

Traditional songs and dances are also an integral part of the celebration. The Irish perform folk dances, such as Irish step-dancing, and sing songs that reflect Irish culture and heritage.

An important aspect of the celebration is also drinking beer. The Irish often celebrate this holiday in pubs, where beer is sometimes dyed green to enhance the festive atmosphere.

This day is also used to express national pride and support Irish cultural traditions, which are a significant part of Ireland's national identity.

Таблиця:

Культурний аспект	Опис	Значення

Група вправ для розвитку вмінь читання країнознавчих текстів орієнтована на покращення навичок аналітичного, критичного та глибокого розуміння інформації в текстах, що стосуються країнознавства. Такі вправи сприяють розвитку здібностей учнів до розпізнавання культурних, соціальних та історичних аспектів країни, а також до ефективного використання отриманої інформації.

Приклад: вправа «Розпізнавання культурних реалій»

Мета: навчити учнів ідентифікувати та розуміти культурні реалії, представлені в текстах, допомогти їм зрозуміти культурні особливості та їх значення для відповідної культури.

Опис: учням пропонується текст про популярні фестивалі в Японії. Після прочитання тексту вони повинні виділити культурні особливості кожного фестивалю, такі як обряди, традиційні страви, костюми та інші культурні аспекти. Далі, учні повинні пояснити, чому ці особливості є важливими для японської культури.

Текст: *Japan is renowned for its vibrant and unique festivals, each reflecting different aspects of Japanese culture and history. Three major festivals in Japan are the Gion Matsuri, the Tanabata Festival, and the Awa Odori.*

Gion Matsuri

Description: Held annually in Kyoto, Gion Matsuri is one of the most famous and oldest festivals in Japan. It takes place in July and lasts for the entire month.

Cultural Features: The festival features large, elaborately decorated floats called «yatai», which are paraded through the streets of Kyoto. Participants wear traditional kimonos and engage in various ceremonies and rituals.

Significance: The Gion Matsuri is celebrated to appease the gods and drive away evil spirits. It is deeply rooted in Shinto beliefs and showcases traditional Japanese craftsmanship and communal spirit.

Tanabata Festival

Description: Known as the Star Festival, Tanabata is celebrated on July 7th. The festival is based on a Chinese legend about two stars, Orihime and Hikoboshi, who are allowed to meet once a year on this date.

Cultural Features: During Tanabata, people write their wishes on colorful paper strips called «tanzaku» and hang them on bamboo branches. Streets are decorated with bright, colorful decorations and paper lanterns.

Significance: Tanabata represents the fulfillment of wishes and the hope for a good year ahead. It is a time for people to come together and celebrate the beauty of the summer season and their hopes and dreams.

Awa Odori

Description: Held in Tokushima Prefecture on Shikoku Island, Awa Odori is a lively dance festival that takes place in August as part of the Obon festival.

Cultural Features: The festival features traditional dance performances where participants, dressed in «haneri» and «obon» attire, perform energetic and rhythmic dances. The dance style is known for its distinctive and joyful movements.

Significance: Awa Odori is a way to honor and remember ancestors during Obon. It reflects the joyous and communal aspect of Japanese culture, encouraging people to celebrate life and the presence of their loved ones.

Група вправ для інтерпретації лінгвосоціокультурної інформації та її презентації в білінгвальному середовищі має на меті допомогти учням не лише зрозуміти культурні особливості та їх значення, але й ефективно представити цю інформацію двома мовами. Такі вправи зазвичай включають етапи аналізу, інтерпретації та презентації культурних аспектів.

Приклад: вправа «Інтерпретація та презентація культурних реалій»

Мета: розвивати навички аналізу лінгвосоціокультурної інформації, її інтерпретації та ефективного представлення в білінгвальному середовищі.

Текст: *Carnival of Venice: A Cultural Extravaganza*

The Carnival of Venice, known as ‘Carnevale di Venezia’ in Italian, is one of the most famous and historic festivals in Italy. Celebrated annually before Lent, this

festival is renowned for its elaborate masks and costumes, vibrant parades, and festive atmosphere.

Historical Background: The Carnival of Venice dates back to the 11th century and was originally a time for people to enjoy themselves before the solemn period of Lent. Over the centuries, it has evolved into a grand celebration featuring ornate costumes and masks.

Masks and Costumes: One of the most distinctive features of the Carnival is the variety of masks worn by participants. These masks, often made of delicate materials like papier-mâché, are designed to hide the wearer's identity and allow them to take on different personas. Traditional costumes are equally elaborate, reflecting the opulence and creativity of Venetian culture.

Festivities: The Carnival includes a range of events, from masked balls and concerts to street performances and parades. The highlight of the festival is the «Flight of the Angel», where a performer dressed as an angel descends from the Campanile to open the festivities.

Cultural Significance: The Carnival of Venice is more than just a celebration; it is a reflection of Venetian history, art, and society. It represents the city's rich heritage and the importance of artistic expression in its culture.

Завдання для учнів:

1. Проаналізуйте текст: виділіть ключові культурні елементи святкування Карнавального свята у Венеції.
2. Роз'ясніть, чому маски та костюми є важливими для цього свята, і як свято відображає соціальні та культурні аспекти італійського життя.
3. Створіть презентацію англійською та рідною мовою, включаючи опис свята, його культурний контекст і візуальні матеріали.
4. Після презентації обговоріть, що ви дізналися про культурні особливості та їх значення для італійської культури.

Отже, вправи, спрямовані на розпізнавання та інтерпретацію культурних реалій, допомагають учням краще розуміти культурні особливості та традиції країн, чію мову вони вивчають, що сприяє глибшому сприйняттю та

поважанню інших культур, що є критично важливим у сучасному глобалізованому світі.

Вправи, що включають аналіз та інтерпретацію лінгвосоціокультурної інформації, дозволяють учням розширювати їхній словниковий запас і збагачувати мовний досвід через контекстуальне використання нових слів і виразів, що сприяє формуванню навичок критичного мислення та кращому розумінню нюансів мовних конструкцій у конкретних культурних ситуаціях.

Таким чином, включення вправ для формування ЛСКК у навчальний процес є важливим для розвитку не лише мовних навичок, але й культурної обізнаності учнів, що є основою успішної міжкультурної комунікації в сучасному світі.

2.3 Оцінка результатів формування лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників в процесі читання автентичних країнознавчих текстів англійською мовою в старшій школі

Для проведення експерименту нами було сформовано вибірку з 40 учнів 10-11 класів, яка проводилася у Росолівецькому ліцеї Староконстянтинівської міської ради. Дослідження проводилося на добровільній основі та включало у себе три основні етапи:

1. Передекспериментальний зріз має на меті визначення рівня сформованості ЛСКК серед респондентів перед безпосереднім проведенням системи вправ;

2. Безпосередньо експериментальний етап включає проведення низки занять із включенням вправ, що мають на меті формування лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників в процесі читання автентичних країнознавчих текстів англійською мовою в старшій школі;

3. Завершальний етап – визначення рівня сформованості ЛСКК серед респондентів та порівняння з початковим етапом дослідження.

Першочергово нами було визначено критерії оцінки сформованості ЛСКК учнів (див. табл. 2.3) на основі проведення вправ, що представлені у Додатку А.

Таблиця 2.3.

Критерії оцінки сформованості ЛСКК

Рівень	Кількість балів
Початковий рівень	1-5 балів (учень виконує вправи з підказками від вчителя; при відповідях поводить себе невпевнено; допускає значну кількість помилок)
Середній рівень	6-9 балів (учень потребує незначних підказок щодо виконання завдання; відповідає впевнено; може допустити декілька помилок)
Високий рівень	10-12 балів (учень самостійно виконує поставлені завдання; відповідає впевнено; може допустити максимум одну помилку)

Приклад однієї з вправ передекспериментального етапу:

Task: Cultural analysis and presentation

Objective: to assess students' ability to recognize, interpret, and present cultural information from authentic English texts, demonstrating their intercultural communicative competence.

Reading and analysis: read the provided text about a cultural event or tradition in an English-speaking country. The text will include details about customs, practices, historical significance, and cultural values associated with the event.

Example text: *The Glastonbury Festival, held in Somerset, England, is one of the largest and most famous music festivals in the world. It features a wide range of musical genres, including rock, pop, and electronic music. The festival is known for its vibrant atmosphere, with attendees often dressing in colorful, creative outfits. Beyond music, the festival promotes environmental sustainability and features various art installations and workshops. The event's origins date back to 1970, and*

it has since become a significant cultural phenomenon, attracting thousands of visitors each year.

1. Identify and list the cultural elements presented in the text. For instance, mention the specific customs, values, or symbols associated with the Glastonbury Festival.

2. Write a short paragraph interpreting the significance of these cultural elements. Explain how they reflect broader cultural values or social practices in the country. For example, discuss how the festival's emphasis on environmental sustainability and creative expression reflects British cultural values.

3. Prepare a brief presentation (3-5 minutes) to share with the class. In your presentation, address the following:

- The main cultural elements identified in the text;
- The interpretation of these elements and their significance within the cultural context;
- Any personal reflections on how understanding these elements contributes to a broader intercultural understanding.

Discussion and reflection: participate in a class discussion after the presentations. Discuss how recognizing and interpreting cultural elements enhances intercultural communication skills. Reflect on how the information presented can be applied in real-life intercultural interactions.

Evaluation criteria:

1. Identification accuracy: ability to correctly identify and list relevant cultural elements from the text.

2. Interpretation quality: depth and clarity of the interpretation of cultural elements. Demonstrates understanding of how these elements reflect cultural values and practices.

3. Presentation skills: effectiveness of the presentation in communicating cultural information. Includes organization, clarity, and engagement with the audience.

4. Discussion participation: contribution to class discussion, including the ability to articulate reflections on intercultural understanding and application.

На основі проведення передекспериментального зрізу нами було отримано результати рівня сформованості ЛСКК, що представлені у вигляді діаграми (див. рис. 2.2). Спостерігається домінування достатнього рівня сформованості ЛСКК серед старшокласників (42,5% респондентів), низькі показники виявлено у 35% учнів, високі – у 22,5%.

Учні на високому рівні сформованості лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у старшокласників в англомовному читанні на уроках країнознавства володіють глибоким розумінням культурних контекстів, представлених у текстах, і ефективно використовують це знання для інтерпретації та аналізу інформації. Вони можуть детально розпізнавати культурні елементи, такі як традиції, звичаї, соціальні норми, і чітко пояснювати їх значення для культури, з якої ці елементи походять.

Учні на цьому рівні демонструють здатність критично оцінювати і порівнювати культурні практики між англомовними країнами та Україною, надаючи точні і культурно обґрунтовані пояснення. Наприклад, учень може прочитати текст про традиції святкування Різдва у Великій Британії та в Україні, розпізнати ключові культурні елементи, такі як різдвяні страви і традиції, і надати детальні пояснення про їх значення для кожної культури. Крім того, він може порівняти ці елементи і зробити обґрунтовані висновки про вплив традицій на культурні відносини між країнами.

Учні на достатньому рівні мають загальне розуміння культурних реалій і можуть виконувати основні завдання з інтерпретації та аналізу. Вони здатні розпізнавати і називати основні культурні елементи, проте їх розуміння може бути поверхневим або частково неповним. Вони можуть виконувати базовий аналіз і порівняння культурних практик, але їх пояснення можуть бути менш детальними і не завжди повністю культурно обґрунтованими.

Наприклад, учень може прочитати текст про свято Хелловін у США і святкування Масляної в Україні, розпізнати основні елементи святкування,

такі як костюми і спеціальні страви, але його пояснення можуть бути не зовсім точними або неповними. Учень може зробити основні порівняння, але без глибоких культурних розглядів.

Учні на низькому рівні мають обмежене розуміння культурних контекстів і стикаються з труднощами в інтерпретації та аналізі. Вони можуть мати труднощі з розпізнаванням і поясненням культурних елементів у текстах, їх розуміння може бути неповним або помилковим.

Вони можуть виконувати основні завдання, але їх аналіз і порівняння часто є поверхневими і неточними. Пояснення можуть бути неповними або невірними. Наприклад, учень може прочитати текст про святкування Нового року в Австралії і в Україні, але мати труднощі з розпізнаванням культурних особливостей, таких як традиційні страви або обряди. Його пояснення про святкування можуть бути неповними або неточними, і він може не надати глибокого аналізу або порівняння культурних практик.

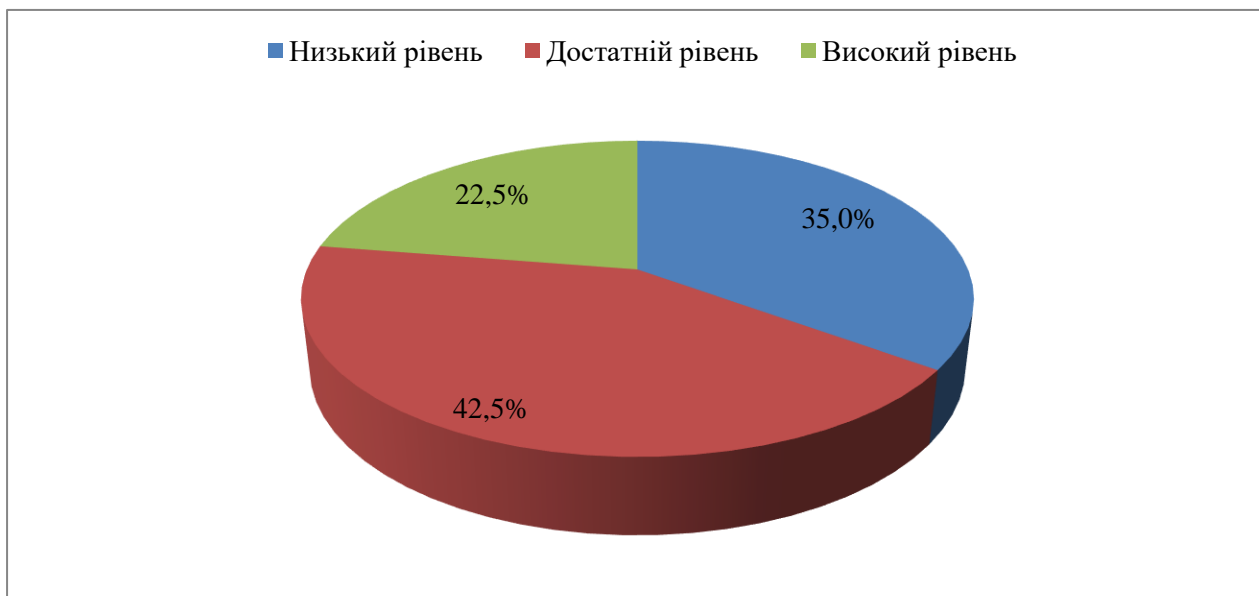

Рис. 2.2. Показники сформованості ЛСКК на передекспериментальному етапі

На основі отриманих результатів нами було підтверджено потребу проведення низки вправ спрямованих на підвищення рівня сформованості у старшокласників ЛСКК в англomовному читанні на уроках країнознавства (див. Додаток Б).

Приклад вправи, що використовувалася для підвищення рівня сформованості ЛСКК:

Cultural context quiz

Objective: to assess students' understanding of cultural contexts and references within a given text.

Reading: provide students with an excerpt from a text about a cultural practice or historical event in an English-speaking country. For example, an excerpt about the British tradition of Afternoon Tea.

Example excerpt: *Afternoon Tea, a quintessential British tradition, is enjoyed between 3:30 and 5:00 PM. It typically includes a selection of sandwiches, scones with clotted cream and jam, and a variety of cakes, all accompanied by tea. This tradition originated in the early 19th century and was popularized by Anna, the Duchess of Bedford.*

Quiz: create a set of multiple-choice or short-answer questions related to the cultural references in the excerpt.

Example questions:

1. What is typically served at Afternoon Tea?
2. Who popularized Afternoon Tea in Britain?
3. At what time of day is Afternoon Tea usually enjoyed?

Discussion: after the quiz, discuss the answers and the cultural significance of Afternoon tea in Britain.

У ході проведення вправ ми спостерігали високий рівень залученості учнів до процесу навчання, що вказує на ефективність включення подібних вправ у навчальних процес. Протягом експериментального навчання учні активно виконували різноманітні завдання, особливо ті, що стосувалися знаходження, розуміння та аналізу лінгвосоціокультурної інформації, представленої в країнознавчих текстах та ілюстраціях, які були отримані з Інтернету. Вони також порівнювали лінгвосоціокультурний портрет представників англomовних країн і України, що сприяло глибшому розумінню культурних контекстів.

Проте, протягом експерименту учні зіштовхнулися з труднощами у розумінні лексичних і граматичних явищ у країнознавчих текстах. Такі труднощі спочатку ускладнили їхнє сприйняття лінгвосоціокультурної інформації. Однак до кінця навчання учні розвинули відповідні компенсаторні навички, які значно покращили їхнє розуміння матеріалу.

Крім того, завдяки залученню рефлексії учні почали знаходити ефективні способи самостійного пошуку лінгвосоціокультурної інформації, використовуючи Інтернет-джерела, запропоновані експериментатором, що дозволило їм удосконалити навички дослідження та краще орієнтуватися у складностях міжкультурного контенту, що зрештою призвело до більш глибокого розуміння текстів.

На завершальному етапі нами так само було проведено низку вправ для визначення рівня сформованості ЛСКК старшокласників (див. Додаток В) і порівняно з показниками передекспериментального зрізу (див. рис. 2.3).

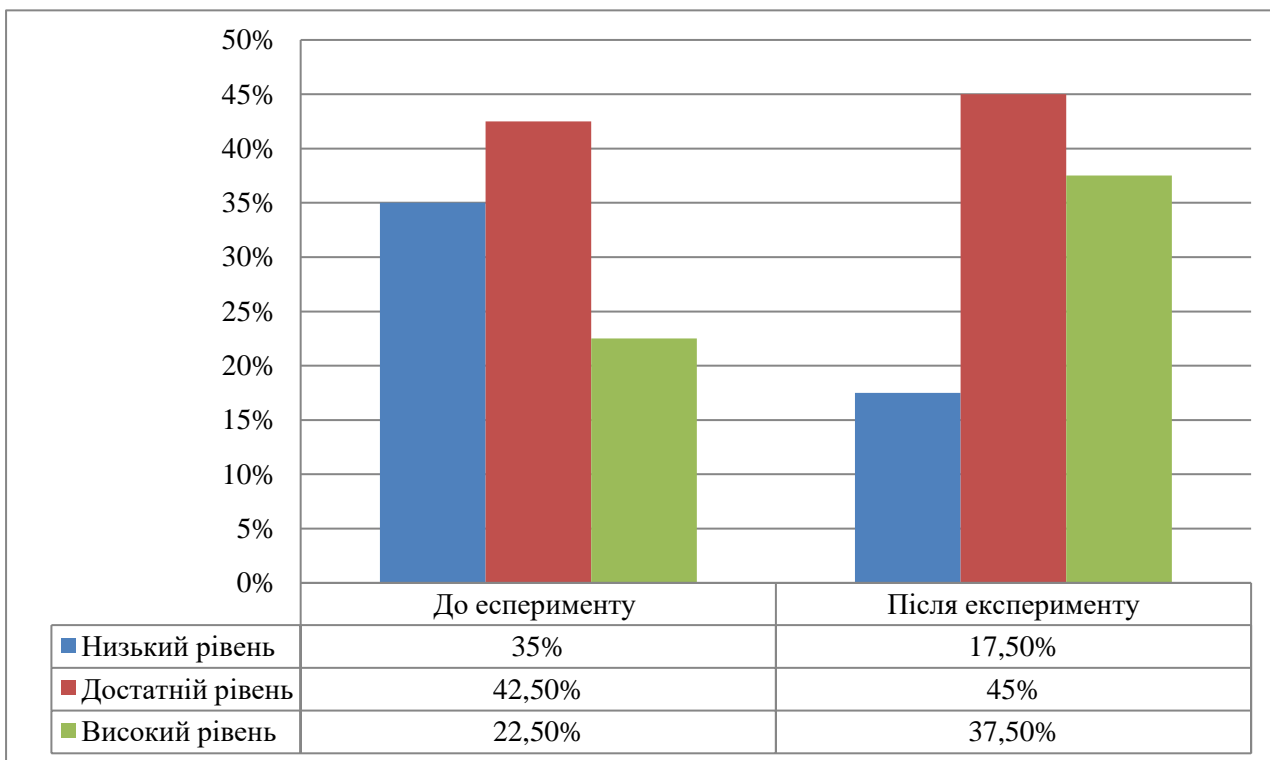

Рис. 2.3. Показники сформованості ЛСКК старшокласників до/після експериментального дослідження

Спостерігається підвищення рівня сформованості лінгвосоціокультурної компетентності старшокласників в процесі читання автентичних країнознавчих текстів англійською мовою порівняно з початковими показниками перед експериментального етапу.

Оцінка ефективності впроваджених вправ для формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у старшокласників на уроках країнознавства підтвердила позитивні результати та значне покращення в порівнянні з початковим рівнем сформованості цієї компетентності.

Приклад вправи для визначення рівня сформованості ЛСКК старшокласників на завершальному етапі експерименту:

Cultural context understanding and analysis

Objective: assess students' ability to understand and analyze cultural contexts presented in English texts.

Read the text: students are provided with a short article or excerpt about a specific cultural event, tradition, or social practice from an English-speaking country. For example, an article describing the tradition of Thanksgiving in the United States.

Identify key elements: after reading the text, students should identify and list key cultural elements mentioned in the text. These could include cultural practices, symbols, holidays, or social norms.

Answer questions:

1. What are the main cultural elements discussed in the text?
2. Why are these cultural elements significant to the society described?
3. How do these elements compare to similar elements in Ukrainian culture?

Write a reflection: students should write a short reflection (150-200 words) on how understanding these cultural elements can enhance their intercultural communication skills. They should consider how this knowledge can help them in interactions with people from the described culture.

Example text: *Thanksgiving is a national holiday celebrated in the United States on the fourth Thursday of November. It originated as a harvest festival in the*

early 17th century. Families gather to share a meal that typically includes turkey, stuffing, and pumpkin pie. The holiday is a time for people to express gratitude for the blessings of the past year and to enjoy the company of loved ones. Parades and football games are also traditional activities associated with Thanksgiving.

На початковому етапі експерименту рівень ЛСКК у старшокласників був визначений як недостатній, що вказувало на необхідність системного підходу до підвищення цієї компетентності. Учні демонстрували обмежене розуміння культурних і соціальних аспектів англомовних текстів, що свідчило про потребу в інтенсифікації навчальних заходів, спрямованих на поглиблення їх лінгвосоціокультурного знання.

З метою покращення ситуації було розроблено та впроваджено ряд спеціалізованих вправ, орієнтованих на розвиток навичок аналізу, розпізнавання і інтерпретації культурних реалій, представлених у країнознавчих текстах. Такі вправи включали завдання на розпізнавання культурних особливостей, аналіз соціальних контекстів, порівняння культурних аспектів різних країн, а також вправи для глибшого розуміння лінгвосоціокультурних відмінностей.

Після завершення навчальної програми проведено повторне тестування для оцінки досягнутих результатів. Аналіз показав, що рівень ЛСКК у старшокласників значно підвищився. Учні стали більш впевненими у своїй здатності розуміти культурні реалії, представлені в текстах, і краще справлялися з завданнями, що вимагали інтерпретації культурних аспектів. Вони продемонстрували покращення в навичках аналізу і порівняння культурних особливостей, а також у використанні отриманих знань для формулювання обґрунтованих висновків і власних оцінок.

Позитивні результати експерименту підтверджують ефективність обраного підходу до навчання. Впровадження вправ, що включають активні методи навчання і спрямовані на глибоке розуміння і інтерпретацію культурної інформації, забезпечило значний прогрес у формуванні ЛСКК у старшокласників. Учні стали більш здатними до самостійного аналізу

культурних контекстів, що є важливим аспектом їх підготовки до успішної інтеграції в глобальне інформаційне середовище.

Таким чином, результати експерименту свідчать про те, що систематичне і комплексне навчання, яке включає вправи на розпізнавання, аналіз і інтерпретацію лінгвосоціокультурної інформації, є ефективним інструментом для підвищення рівня ЛСКК у старшокласників, що забезпечує не лише покращення їх знань і навичок, але й сприяє розвитку критичного мислення і культурної обізнаності, що є важливими компонентами їх загальної освітньої підготовки.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження ми можемо зробити наступні висновки:

1. Визначено, що лінгвосоціокультурна компетентність (ЛСКК) розуміється як здатність ефективно взаємодіяти у межах різних культурних контекстів за допомогою мовних засобів. У науковій літературі дана компетентність описується як інтеграція лексичних, граматичних і соціокультурних знань, що дозволяє учням не тільки розуміти, але й адекватно реагувати на культурні особливості іншомовного середовища. ЛСКК охоплює здатність до інтерпретації культурних реалій, усвідомлення соціальних норм та цінностей, а також уміння адаптувати мовленнєву поведінку відповідно до соціальних ситуацій і культурних контекстів.

2. Зазначено, що формування ЛСКК в англomовному читанні старшокласників через автентичні країнознавчі тексти вимагає комплексного підходу, що включає аналіз культурних аспектів, контекстуальних значень і соціальних норм, представлених у текстах. Особливістю цього процесу є необхідність інтеграції лексичних та граматичних знань з культурними реаліями, що дозволяє учням не тільки читати текст, але й зрозуміти його в культурному контексті. Використання автентичних текстів забезпечує реалістичний контекст для формування ЛСКК, дозволяючи учням ознайомитися з сучасними культурними практиками та соціальними нормами англomовних країн.

3. Виявлено, що автентичні тексти поділяються на два основних види: функціональні тексти повсякденного вжитку, які спрямовані на практичне застосування в реальних життєвих ситуаціях, і інформативні тексти, які надають нову інформацію та відображають актуальні події. Дане розмаїття дозволяє учням зустрічатися з текстами, які максимально наближені до реального мовного середовища. Автентичні тексти виконують важливі освітні функції, такі як інформативна, стимулююча, інтегративна, виховна та контролююча. Вони не лише надають учням корисну інформацію, але й

мотивують до вивчення мови, інтегрують знання з інших предметів, сприяють формуванню особистісних якостей і дозволяють оцінити прогрес учнів.

4. Вибір автентичних текстів для формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) є ключовим для ефективного навчання. Тексти мають відображати сучасний мовний та культурний контекст англомовних країн, що забезпечує занурення учнів у реальні умови. Важливо враховувати культурологічну та інформаційну автентичність, що сприяє підвищенню мотивації учнів, а також жанрове різноманіття текстів, яке забезпечує динамічність навчання. Завдання до текстів повинні стимулювати активну взаємодію учнів із матеріалом. Інформативність текстів, їхня актуальність і естетична цінність також важливі, оскільки вони підвищують інтерес учнів та ефективність засвоєння матеріалу. Модульна організація навчального матеріалу в курсі «Країнознавство» сприяє поглибленому розумінню культурних та соціальних аспектів англомовних країн, що комплексно розвиває ЛСКК учнів.

5. Досліджено, що підсистема вправ для формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у старшокласників під час читання автентичних англомовних текстів має бути ретельно розроблена і інтегрована у загальну систему навчання. Вправи повинні сприяти розвитку як ЛСКК, так і англомовної читацької компетентності, враховуючи різні етапи навчання. Важливим є часткове або мінімальне керування під час виконання вправ, використання змістових і смислових опор, а також вибір оптимальних форм і методів роботи. Процес формування ЛСКК включає три основні етапи – підготовчий, основний та завершальний, кожен з яких має свої специфічні функції і методи, що допомагають учням опанувати необхідні знання та навички.

6. Оцінка результатів формування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК) у старшокласників під час читання автентичних країнознавчих текстів англійською мовою була проведена шляхом зрізу початкового рівня цієї компетентності серед учнів старшої школи. Початкове

дослідження виявило, що рівень сформованості ЛСКК у старшокласників був недостатнім, що свідчить про потребу у додаткових навчальних втручаннях для підвищення цього показника.

У зв'язку з цим, було організовано серію спеціально розроблених занять, спрямованих на покращення ЛСКК через інтеграцію ефективних вправ, орієнтованих на розвиток навичок аналізу та інтерпретації культурних і соціальних аспектів автентичних англомовних текстів. Заняття включали вправи на розпізнавання культурних реалій, інтерпретацію лінгвосоціокультурної інформації, а також вправи, що сприяють формуванню навичок читання країнознавчих текстів.

Оцінка ефективності проведених вправ проводилась за допомогою тестування, що дозволило виявити позитивні зміни у рівні сформованості ЛСКК у старшокласників. Результати свідчать про суттєве зростання рівня ЛСКК після проведення спеціалізованих занять. Учні показали покращення в розумінні і інтерпретації культурних особливостей, вмінні аналізувати культурні контексти в автентичних текстах та застосовувати отримані знання у порівнянні з українськими культурними реаліями.

Отже, впровадження цілеспрямованих вправ, що були розроблені для підвищення рівня ЛСКК, виявилось ефективним. Вони забезпечили учням можливість не лише засвоїти важливу лінгвосоціокультурну інформацію, але й розвинути навички її практичного застосування в англомовному середовищі. Результати демонструють значний прогрес у формуванні ЛСКК, що підтверджує доцільність і ефективність обраного підходу до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинська І. А. Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетенції учнів старшої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ : нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2016. 217 с.
2. Безвін Ю., Подосиннікова Г. Формування у майбутніх викладачів англійської мови лінгвосоціокультурної компетентності засобами інформаційно-дослідницького проекту. *Вісник кийвського національного лінгвістичного університету*. Серія педагогіка та психологія. №30. 2019. С. 110-119.
3. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19-30.
4. Божко Н. В. Теоретичні засади розвитку лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 71. Серія 5. 2019. С. 16-19.
5. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції. *Іноземні мови*. 2011. №. 3. С. 3-14.
6. Бориско Н. Ф. Проблеми міжкультурної підготовки майбутніх учителів і викладачів іноземних мов. *Науково-методичний журнал «Іноземні мови»*. 2018. №. 1. С. 9-20.
7. Веклич Ю.І. Використання автентичних текстів у процесі формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи. *Вісник психології і педагогіки : Збірник матеріалів Міжкафедрального методологічного семінару «Сучасні освітні стратегії формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи»* (22 листопада, 2012 р., м. Київ). Київ, 2012. Вип. 10. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_10

8. Вороніна Г.І. Організація роботи з автентичними текстами молодіжної преси у старших класах шкіл з поглибленим вивченням німецької мови. *Іноземні мови у шкільництві*. 1999. № 2. С. 55–59.

9. Герасименко М. Д. Система вправ для навчання майбутніх учителів англomовного професійно орієнтованого читання з використанням комп'ютерної програми. *Іноземні мови*. 2012. № 3. С. 58-64.є

10. Голованчук Л. П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках англійської мови : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2003. 340 с.

11. Головач Т. М. Методика навчання читання автентичних текстів у немовному закладі вищої освіти (на матеріалі сучасного англomовного медійного дискурсу). *Тези доповідей Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції «Методика та специфіка викладання іноземних мов у закладах вищої освіти»*. Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2021. С. 91.

12. Голуб І. Ю. Використання стереотипів для формування соціокультурної компетентності студентів на заняттях з іноземної мови. *Іноземні мови*, №4, 2012. С. 35-40.

13. Дерека Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання: концепція дослідження. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. №7. 2015. С. 31-39.

14. Дмитренко Н. Є. Використання автентичних текстів в автономному навчанні професійно орієнтованого англomовного спілкування. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69, Т. 2. С. 107-111.

15. Дука М. В. Методика формування у майбутніх філологів лінгвосоціокультурної компетентності у процесі читання англomовних художніх творів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2015. 265 с.

16. Замша А. В., Федоренко О. Ф. Психолінгвістична технологія формування англomовної читацької діяльності у глухих учнів на засадах

бімодально-білінгвального підходу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 3. №. 34. С. 178-185.

17. Іщенко А. Поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» у сучасній методиці: стан вивчення. *Макаренківські читання: філологічні та методичні студії*. Матеріали звітної студентської наукової конференції 16-18 квітня 2019 року. 2019. С. 109.

18. Коваль А. О. Зміст навчання англomовного професійно орієнтованого читання майбутніх інженерів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2014. №. 49. С. 111-117.

19. Колomійчук І.М. Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 102–105.

20. Король Т. Г. Особливості дистанційного навчання англomовного читання фахової літератури. *Якість вищої освіти: методологічні та методичні підходи щодо впровадження дистанційних технологій навчання : матеріали XXXVIII міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 23–24 січня 2013 р.)* : в 2-х ч. Полтава : ПУЕТ, 2013. Ч. 1. С. 276-279

21. Литвиненко І. Ю. Види роботи з навчання англomовного читання студентів технічних спеціальностей. *Педагогічний альманах*. 2014. №. 24. С. 131-136.

22. Литвиненко І. Ю. Метод вправ у навчанні англomовного читання студентів технічних спеціальностей. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського* : зб. наук. пр. 2014. № 9-10. С. 52-60.

23. Методика навчання іноземних мов і культур : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич та ін. ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 2013. 590 с.

24. Наталин В.П. Критерій змістовної автентичності навчального тексту. *Іноземні мови в школі*. 2009. № 2. С. 50–52.
25. Нацюк М. Б. Психологічні передумови формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх учителів іноземної мови в процесі читання художньої літератури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. №1. 2013. С.151-156.
26. Ольшанський Д. В. Підходи до навчання англomовного читання та аудіювання майбутніх журналістів у процесі їх професійної підготовки. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2023. №. 1 (34). С. 315-326.
27. Осадча Н. В. Історія дослідження проблеми формування лінгвосоціокультурної компетентності в учнів профільної школи у читанні на уроках країнознавства. *Науковий журнал «Молодий вчений»*, №8(35), 2016. С. 354-362.
28. Осадча Н. В. Методичні рекомендації з організації процесу формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках країнознавства. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016. №. 141. С. 145-147.
29. Осадча Н. В. Модель організації процесу формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках курсу за вибором «Країнознавство». *Науково-методичний журнал «Іноземні мови»*. 2017. №. 1. С. 10-16.
30. Осадча Н. В. Формування у старшокласників лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках країнознавства: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 248 с.
31. Паращук В.Ю. Використання автентичного тексту під час роботи над розмовної темою. *Іноземні мови в школі*. 2003. № 2. С. 61–65.
32. Першукова О. О. Соціокультурний портфель як засіб формуваннясоціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної

мови. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки, 101, 2012. С. 249-252.

33. Петров О. О. Системний підхід до формування лінгво-соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Теорія і практика управління соціальними системами*. №1. 2010. С. 30-34.

34. Редько В.Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. *Теорія і практика : монографія*. Київ : Генеза, 2012. 224 с.

35. Світенюк Н. В. Реалізація принципів навчання при формуванні соціокультурної компетенції у навчанні читання англomовних текстів. *Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції молодих науковців*, 29 березня 2013 р. Чернігів, Україна: ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. С. 63-64.

36. Сем'ян Н. В. Формування у майбутніх філологів англomовної лінгвосоціокультурної компетентності в читанні засобами поетичного твору : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 238 с.

37. Синькоп О. Диференційоване навчання майбутніх іт-фахівців професійно орієнтованому англomовному спілкуванню: види і форми контролю. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2019. №. 1-2. С. 60-69.

38. Умінська А. П. Моделі вербальної та невербальної комунікативної поведінки як основа формування соціокультурної грамотності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки, №101, 2012. С. 323-325.

39. Фролова Т. М. Принципи відбору текстів з соціокультурним потенціалом для домашнього читання в старших класах. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія: Педагогіка та психологія, №10, 2006. С. 95-102.

40. Харчук В.О. Формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів старшої школи. URL: <http://nniif.org.ua/File/17vohflk.pdf> (дата звернення: 16.08.2024)

41. Черниш В. В. Методика формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні : монографія / Київ : Ленвіт, 2013. С. 330-395.
42. Bennett M. J. Overcoming the Golden Rule: sympathy and empathy. *Basic concepts of intercultural communication: selected readings*. Intercultural Press Inc. 1988. pp. 1-34.
43. Frank J. Raising Cultural Awareness in the English Language Classroom. *English-teaching forum*, №51(4), 2013. pp. 2-11.
44. O'Sullivan K. Understanding Ways. Communicating Between Cultures. *Sydney: Hale and Iremonger Pty Limited*. 1994. P. 77.
45. Samovar L. A., Porter R. E., McDaniel, E. R. Communication between cultures [seventh edition]. *Wadsworth: Cengage Learning*. 2010. pp. 12-15.
46. Straub H. Designing a Cross-Cultural Course. *Forum. A Journal for the Teachers of English*, №37(3), 2-5, 1999. P. 23.
47. Tomalin, B., & Stempleski, S. Cultural Awareness. *Oxford: Oxford University Press*. 1996. pp. 77-81.

ДОДАТКИ

Додаток А

Task: Cultural analysis and presentation

Objective: to assess students' ability to recognize, interpret, and present cultural information from authentic English texts, demonstrating their intercultural communicative competence.

Reading and analysis: read the provided text about a cultural event or tradition in an English-speaking country. The text will include details about customs, practices, historical significance, and cultural values associated with the event.

Example text: *The Glastonbury Festival, held in Somerset, England, is one of the largest and most famous music festivals in the world. It features a wide range of musical genres, including rock, pop, and electronic music. The festival is known for its vibrant atmosphere, with attendees often dressing in colorful, creative outfits. Beyond music, the festival promotes environmental sustainability and features various art installations and workshops. The event's origins date back to 1970, and it has since become a significant cultural phenomenon, attracting thousands of visitors each year.*

Cultural information identification: identify and list the cultural elements presented in the text. For instance, mention the specific customs, values, or symbols associated with the Glastonbury Festival.

Interpretation: write a short paragraph interpreting the significance of these cultural elements. Explain how they reflect broader cultural values or social practices in the country. For example, discuss how the festival's emphasis on environmental sustainability and creative expression reflects British cultural values.

Presentation: prepare a brief presentation (3-5 minutes) to share with the class. In your presentation, address the following:

1. The main cultural elements identified in the text.
2. The interpretation of these elements and their significance within the cultural context.

3. Any personal reflections on how understanding these elements contributes to a broader intercultural understanding.

Discussion and reflection: participate in a class discussion after the presentations. Discuss how recognizing and interpreting cultural elements enhances intercultural communication skills. Reflect on how the information presented can be applied in real-life intercultural interactions.

Evaluation criteria:

1. Identification accuracy: ability to correctly identify and list relevant cultural elements from the text.

2. Interpretation quality: depth and clarity of the interpretation of cultural elements. Demonstrates understanding of how these elements reflect cultural values and practices.

3. Presentation skills: effectiveness of the presentation in communicating cultural information. Includes organization, clarity, and engagement with the audience.

4. Discussion participation: contribution to class discussion, including the ability to articulate reflections on intercultural understanding and application.

Task: Cultural comparison essay

Objective: to evaluate students' ability to compare and contrast cultural practices and values from an English-speaking country with those of their own culture, demonstrating their intercultural understanding and analytical skills.

Reading and research: read two provided texts: one about a specific cultural practice or tradition in an English-speaking country and another about a similar practice or tradition in your own culture.

Example texts: *Text 1 (English-speaking country): In Australia, the tradition of Australia Day on January 26th is celebrated with various festivities including fireworks, parades, and community gatherings. This day marks the arrival of the First Fleet in 1788. While some Australians celebrate the day with pride, others view it as a day of mourning, as it represents the beginning of British colonization and its impact on Indigenous Australians.*

Text 2 (Own culture): In your own culture, a significant holiday is celebrated with traditional customs, ceremonies, and festivities. This may involve unique cultural practices, such as specific rituals, foods, or community activities that hold special meaning and historical significance.

Comparison essay: write a comparative essay (300-500 words) addressing the following:

1. Introduction: briefly introduce the cultural practices or traditions being compared.

2. Comparison: compare and contrast the two practices or traditions in terms of their significance, the way they are celebrated, and their cultural impact. Discuss similarities and differences in their historical and social contexts.

3. Cultural values: analyze what these practices reveal about the cultural values and social norms in each country.

4. Personal reflection: reflect on what you have learned about the cultural practices of both countries and how this comparison has enhanced your understanding of intercultural communication.

Submission and review: submit your essay for evaluation. Ensure your work is well-organized, clearly written, and provides insightful analysis.

Evaluation criteria:

1. Content accuracy: correctness and relevance of the cultural information presented in the essay.

2. Comparative analysis: depth of comparison and contrast between the two cultural practices. Ability to highlight significant similarities and differences.

3. Cultural understanding: insightfulness of the analysis regarding the cultural values and social contexts of each tradition.

4. Writing quality: clarity, coherence, and organization of the essay. Proper grammar, spelling, and punctuation.

5. Personal reflection: thoughtfulness of the personal reflection section. Demonstrates enhanced understanding of intercultural communication and appreciation of cultural diversity.

Task: Cultural context quiz

Objective: to assess students' understanding of cultural contexts and references within a given text.

Reading: provide students with an excerpt from a text about a cultural practice or historical event in an English-speaking country. For example, an excerpt about the British tradition of Afternoon Tea.

Example excerpt: *Afternoon Tea, a quintessential British tradition, is enjoyed between 3:30 and 5:00 PM. It typically includes a selection of sandwiches, scones with clotted cream and jam, and a variety of cakes, all accompanied by tea. This tradition originated in the early 19th century and was popularized by Anna, the Duchess of Bedford.*

Quiz: create a set of multiple-choice or short-answer questions related to the cultural references in the excerpt.

Example questions:

1. What is typically served at Afternoon Tea?
2. Who popularized Afternoon Tea in Britain?
3. At what time of day is Afternoon Tea usually enjoyed?

Discussion: after the quiz, discuss the answers and the cultural significance of Afternoon Tea in Britain.

Task: Cultural comparison debate

Objective: to develop students' ability to articulate and defend perspectives on cultural practices.

Reading: assign two texts: one about a major holiday in an English-speaking country (e.g., Thanksgiving in the USA) and another about a similar holiday in the students' own country.

Debate preparation: divide students into two groups. Each group will prepare arguments for and against the cultural practices described in the texts.

Example texts:

Text 1: Thanksgiving in the USA is celebrated with a large meal, typically including turkey, stuffing, and cranberry sauce. It originated as a harvest festival and is now a time for family gatherings and reflection.

Text 2: In [students' country], [holiday name] is celebrated with [describe traditional foods and customs]. This holiday is rooted in [historical or cultural significance].

Debate: host a classroom debate where students present their arguments and respond to counterarguments.

Reflection: conclude with a reflection on how different cultures celebrate similar concepts and the significance of these practices.

Task: Role-play cultural scenarios

Objective: to practice using culturally appropriate behavior and language in simulated scenarios.

Scenario reading: provide students with descriptions of various cultural scenarios or social situations from an English-speaking country (e.g., attending a formal British dinner party).

Example scenario: you are invited to a formal British dinner party. How should you dress, behave, and engage in conversation? What etiquette should you follow during the meal?

Role-play: in pairs or small groups, students role-play the scenarios, taking on roles such as guests, hosts, or waitstaff. They should use culturally appropriate language and behavior.

Feedback: after the role-play, provide feedback on how well students adhered to cultural norms and practices.

Task: Cultural artifact presentation

Objective: to enhance students' ability to research and present cultural information.

Research assignment: assign students to research a cultural artifact or symbol from an English-speaking country (e.g., the Statue of Liberty, a traditional Scottish kilt).

Presentation: have students prepare and deliver a presentation on their chosen artifact. They should include information about its historical significance, cultural impact, and any related traditions or practices.

Q&A session: after the presentation, allow classmates to ask questions to deepen their understanding of the cultural artifact.

Task: Intercultural reflection journal

Objective: to encourage personal reflection on intercultural experiences and learning.

Reading assignment: provide students with a series of texts about different cultural practices, customs, or values in English-speaking countries.

Journal writing: ask students to keep a reflection journal where they write about their thoughts and insights after reading each text. They should address questions like:

1. How does this practice differ from or resemble practices in your own culture?
2. What new perspectives have you gained about the culture discussed?
3. How might this knowledge affect your interactions with people from that culture?

Share reflections: periodically, have students share selected reflections with the class to facilitate discussion and exchange of intercultural insights.

Task: Cultural case study analysis

Objective: to develop students' skills in analyzing and interpreting specific cultural scenarios and their implications.

Reading assignment: provide students with a case study describing a particular cultural event or issue in an English-speaking country. For example, a case study about the impact of Brexit on British cultural identity.

Example case study: *Brexit, the United Kingdom's decision to leave the European Union, has led to significant changes in various aspects of British life. This includes shifts in cultural identity, economic impacts on local businesses, and changes in international relations. Analyze how Brexit has influenced British*

cultural festivals, traditional food exports, and public perceptions of national identity.

Analysis: have students work in small groups to analyze the case study, focusing on the following aspects:

1. How has the event impacted cultural practices or symbols?
2. What are the broader implications for cultural identity?
3. What are the potential benefits and challenges for local communities?

Presentation: each group presents their findings to the class, highlighting the key cultural impacts and their analysis of the situation.

Class discussion: facilitate a discussion about the similarities and differences in how similar events affect cultural identity in other countries.

Task: Cultural immersion simulation

Objective: to provide students with a simulated experience of living in a different cultural environment, enhancing their ability to navigate intercultural interactions.

Simulation setup: create a simulated cultural environment based on an English-speaking country, including visual aids such as posters, music, and food samples related to the culture. For example, simulate an American street festival.

Scenario description: describe a typical day at the festival, including activities, social norms, and cultural practices.

Example scenario: *Imagine you are attending an American street festival celebrating the Fourth of July. The festival includes various food stalls, live music performances, and a parade. Your task is to interact with festival-goers, navigate the different stalls, and participate in traditional activities such as making a patriotic craft or trying traditional festival foods.*

Role-play: students role-play different aspects of the festival experience. They may take on roles such as vendors, festival-goers, or performers. Encourage them to use culturally appropriate language and behavior during their interactions.

Reflection: after the simulation, have students write a reflection on their experiences. They should consider questions like:

1. What cultural practices did they encounter?
2. How did they feel interacting in this simulated environment?
3. What challenges did they face in adapting to the cultural norms?

Group discussion: conclude with a group discussion where students share their experiences and insights about the simulated cultural environment. Discuss how the simulation helped them understand the cultural context better.

Task: Cultural context understanding and analysis

Objective: assess students' ability to understand and analyze cultural contexts presented in English texts.

Read the text: students are provided with a short article or excerpt about a specific cultural event, tradition, or social practice from an English-speaking country. For example, an article describing the tradition of Thanksgiving in the United States.

Identify key elements: after reading the text, students should identify and list key cultural elements mentioned in the text. These could include cultural practices, symbols, holidays, or social norms.

Answer questions:

1. What are the main cultural elements discussed in the text?
2. Why are these cultural elements significant to the society described?
3. How do these elements compare to similar elements in Ukrainian culture?

Write a reflection: students should write a short reflection (150-200 words) on how understanding these cultural elements can enhance their intercultural communication skills. They should consider how this knowledge can help them in interactions with people from the described culture.

Example text: *Thanksgiving is a national holiday celebrated in the United States on the fourth Thursday of November. It originated as a harvest festival in the early 17th century. Families gather to share a meal that typically includes turkey, stuffing, and pumpkin pie. The holiday is a time for people to express gratitude for the blessings of the past year and to enjoy the company of loved ones. Parades and football games are also traditional activities associated with Thanksgiving.*

Task: Comparative cultural analysis

Objective: evaluate students' ability to compare and contrast cultural practices between English-speaking countries and Ukraine.

Read the texts: provide students with two short texts. One text should describe a cultural practice from an English-speaking country, such as the tradition of celebrating St. Patrick's Day in Ireland. The second text should describe a similar practice in Ukraine, such as the celebration of Ivana Kupala.

Compare and contrast: students should fill out a comparative chart highlighting similarities and differences between the two cultural practices. They should focus on aspects such as customs, traditional foods, rituals, and the significance of each celebration.

Discussion questions:

1. What are the similarities and differences between the two cultural practices?
2. How do these practices reflect the values and traditions of each culture?
3. In what ways might these differences affect cross-cultural interactions?

Write a comparative essay: students should write a brief essay (200-250 words) comparing the two cultural practices, discussing their significance and the impact they may have on cultural understanding. They should also consider how this comparison might influence their approach to intercultural communication.

Example Texts:

Text 1 (St. Patrick's Day in Ireland): St. Patrick's Day is celebrated on March 17th and honors St. Patrick, the patron saint of Ireland. The day is marked with parades, wearing green clothing, and attending church services. Traditional foods such as corned beef and cabbage are enjoyed, and people often participate in festive activities including dancing and music.

Text 2 (Ivana Kupala in Ukraine): Ivana Kupala is celebrated on July 6th and is a traditional Slavic holiday marking the summer solstice. It involves various rituals such as jumping over bonfires, weaving flower crowns, and searching for the mythical «fern flower». The holiday symbolizes fertility and the power of nature.

Виконала магістрантка
2 курсу групи ЗМФА-61
_____ 2024 р.

підпис

Віта ЛІСОВСЬКА
(ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Робота допущена до захисту:
в.о.завідувача кафедри
к.пед.н., доцент

підпис

Тетяна СЕВЕРІНА
(ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Декан факультету

підпис

Ірина ДАРМАНСЬКА
(ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Виконала магістрантка
2 курсу групи ЗМФА-61
_____ 2024 р.

_____ підпис

Віта ЛІСОВСЬКА
_____ (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Робота допущена до захисту:
в.о.завідувача кафедри
к.пед.н., доцент

_____ підпис

Тетяна СЕВЕРІНА
_____ (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Декан факультету

_____ підпис

Ірина ДАРМАНСЬКА
_____ (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)